

Flirt Flamcund

14-17.02.2019

VOORWOORD

Een mooie openingsdans	03
-------------------------------	-----------

INLEIDING

Flirt Flamand: tijd voor een duurzame relatie	07
Koninklijk bezoek	08
Ruime persaadacht	09
Foire du Livre de Bruxelles	10
Cijfers	11
Doelstellingen	12
Samenwerking	12
Thema	12
Budget	13
Rapport	13

COMMUNICATIE

Vlaamse literatuur klonk nog nooit zo verleidelijk	14
Concept: Flirt Flamand	15
Algemene campagne	19
Nederlandstaligen verleiden	20
Perstrip	21
Persknipsels	22

EREGASTPAVILJOEN

De meest gefotografeerde stand	25
Bestek ontwerp	26
Bestek bouw	27
Duurzaamheid	27

SAMENWERKING

Geen Flirt Flamand zonder sterke partners	29
Passa Porta	30
Brusselse organisaties	31
deAuteurs	31
Iedereen Leest	31
Uitgevers	32
Boek.be	33

FEESTELIJKE OPENINGSAVOND

Speelse campagne zet de toon	35
-------------------------------------	-----------

AUTEURS- EN SCHOLENPROGRAMMA

Fine fleur van de Vlaamse literatuur	37
Literair vertalers	38
Volle zalen	39
Brusselse coups de coeur	42
Scholenprogramma	45

LITERAIR SCHOLENPROJECT

Brusselse scholen verleggen hun grenzen	49
Art Basics for Children	50
Gerda Dendooven	50
Groeien	51
Koninklijk bezoek	52

PROGRAMMA VOOR DE BELGISCHE BOEKENSECTOR

Professionele bruggen bouwen	54
-------------------------------------	-----------

FINANCIËLE AFREKENING

Positief saldo over de hele lijn	58
Paviljoen	59
Honoraria	59
Vervolg	60

BIJLAGE

Overzicht persartikels	62
Franstalige pers	62
Nederlandstalige pers	70
Engelstalige pers	73

Een mooie openingsdans

Nooit eerder was de internationale bekendheid en de waardering voor Vlaamse auteurs en boeken zo groot als vandaag. Dat heeft veel te maken met het Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse in 2016 en de co-organisatie van het ambitieuze Phares du Nordprogramma in Frankrijk nadien. Het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) nam beide projecten samen met het Nederlands Letterenfonds in handen. Het VFL voert bewust een consequent doorgedreven buitenlandbeleid. Dat wordt zichtbaar in de gebruiksvriendelijke en inhoudelijk erg sterke website van Flanders Literature, het merk waarmee we Vlaamse literatuur in het buitenland promoten. Minder in het oog springend, maar even essentieel, zijn de ontmoetingen van onze medewerkers met internationale uitgevers op strategisch belangrijke boekenbeurzen overal ter wereld.

Tot voor kort vormde de Franse Gemeenschap in ons land een blinde vlek. Hoewel veel Vlaamse auteurs vertaald werden in het Frans, bleek het soms eenvoudiger om die vertalingen te vinden in boekhandels in Parijs, Lyon of Bordeaux dan in Brussel, Namen of Luik. De hoogste tijd om daar verandering in aan te brengen.

De vzw die de Foire du Livre de Bruxelles organiseert en het VFL verkenden daarom samen de mogelijkheden om samen te werken. Al snel groeide het plan om de Vlaamse literatuur eregast te maken in eigen land, en dat in de editie waarin de Brusselse boekenbeurs zijn vijftigjarige jubileum vierde. Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, was meteen gewonnen voor het voorstel, dat bovendien perfect paste in het culturele samenwerkingsakkoord met de Franse Gemeenschap.

Het leidde tot een overtuigend resultaat: Flirt Flamand, een literair feest van vier dagen in een opvallend, aantrekkelijk en uitnodigend eregastpaviljoen. Meer dan zestig auteurs met een recent in het Frans vertaald boek ontmoetten hun lezers en

Franstalige collega's en ook de vertalers Frans-Nederlands en Nederlands-Frans kregen prominente aandacht. Er werd samengewerkt met heel wat Vlaamse culturele instellingen in Brussel en met de Antwerpse Boekenbeurs, die een fraaie boekhandel verzorgde met Nederlandstalige titels en hun Franse vertalingen. Wie na een optreden een boek mee naar huis wilde nemen, kon het meteen kopen en laten signeren.

Flirt Flamand wist iedereen te charmeren: van lezers en auteurs over uitgeverijen en boekhandelaars tot de Nederlandstalige en Franstalige Belgische pers. We oogstten meer media-aandacht dan we in onze stoutste dromen hadden verwacht.

“ De Vlaamse literatuur liet zich van haar mooiste en meest verleidelijke kant zien, in een open dialoog met de Franstalige lezer en boekenwereld en met veel respect voor elkaar.

Na afloop blijft één wens hangen: dat Flirt Flamand geen eenmalig evenement is geweest, maar een eerste stap om de tweetalige gemeenschap in Brussel, en bij uitbreiding het hele land, gezamenlijk van elkaars literatuur te laten genieten. Dat de literaire sector in België elkaar nog beter leert kennen en steeds meer gaat samenwerken. We willen bruggen blijven bouwen tussen Nederlandstalige en Franstalige Belgen die van boeken houden. Flirt Flamand was een mooie openingsdans.

Koen Van Bockstal

directeur Vlaams Fonds voor de Letteren

Flirt Flamand: tijd voor een duurzame relatie

Onder het motto Flirt Flamand was Vlaanderen van 14 tot 17 februari 2019 eregast van de Foire du Livre de Bruxelles in Tour & Taxis. Het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL), dat het project in opdracht van minister Sven Gatz in goede banen leidde, werd overweldigd door enthousiaste reacties van media, politiek en publiek. Het hoopt dan ook dat Flirt Flamand slechts een eerste stap is en dat de culturele dialoog tussen Franstalige en Nederlandstalige auteurs en uitgevers, en de lezers aan beide kanten van de taalgrens, kan worden voortgezet.

Tijdens de officiële opening van de Brusselse Foire du Livre op woensdag 13 februari sprak Vlaams minister van Cultuur en Brussel Sven Gatz al zijn hoop uit dat de Vlaamse aanwezigheid op de boekenbeurs zou worden verdergezet. Ook zijn Franstalige collega, Alda Greoli, noemde de Flirt Flamandcampagne een aangename verrassing en zei dat ze hoopt dat ‘de flirt uitgroeit tot een duurzame liefde’.

Bezoekers van de Foire du Livre konden dit jaar in ieder geval niet om eregast Vlaanderen heen. Het Vlaamse paviljoen viel meteen op tussen de andere boekenstands, met zijn grote, uit boekenrekken opgebouwde theater, felle kleuren en doorlopende programma. Literatuur leéfde hier. Achter een gordijn met daarop in roze neonletters ‘Flirt Flamand’ vonden gedurende vier dagen bijna veertig evenementen plaats met ruim zestig Vlaamse auteurs, illustratoren, stripauteurs en vertalers.

Van een tekenbattle over slampoëzie tot debatten: de Vlaamse arena zat telkens opnieuw vol met Frans- en Nederlandstalige bezoekers. Ook de zeven programma’s op de grotere podia van de Foire du Livre werden gemaakt en verschillende Vlaamse auteurs werden uitgenodigd in de programma’s van La Première en de RTBF, die live vanaf de Foire du Livre werden uitgezonden. Daarnaast vond nog een professioneel programma plaats voor de Belgische boekensector in het Herman Teirlinckgebouw van de Vlaamse overheid op de site van Tour & Taxis.

Koninklijk bezoek

Een van de vele hoogtepunten van de beurs was het bezoek van minister Gatz en koningin Mathilde. Zij hadden een gesprek met een Nederlandstalige en Franstalige Brusselse school, voor wie de Brusselse organisatie Art Basics for Children (ABC) een literair project opzette. De kinderen lieten zich onder meer inspireren door het werk van illustratrice Gerda Dendooven. Op de Foire du Livre stelden ze hun projecten – een reuzenleprello en een krant – onder ruime persbelangstelling voor aan de minister en de koningin.

De Flirt Flamandstand kon rekenen op heel wat belangstelling van Franstalige bezoekers, maar ook Nederlandstalige Brusselaars en Vlaamse lezers vonden voor het eerst hun weg naar de Foire du Livre. Uit een bevraging van de Foire du Livre blijkt dat liefst vier keer zoveel bezoekers uit de provincie Antwerpen kwamen (5% van alle Vlaamse bezoekers in 2018 tegenover 19% in 2019.)

Zowel Frans- als Nederlandstaligen lieten massaal weten hoe blij ze waren met een Vlaamse aanwezigheid op de Foire du Livre in Brussel. 'Eindelijk', was vaak te horen, en 'hopelijk kan dit vanaf nu elk jaar'. De campagne van Vlaanderen eregast draaide rond het thema Valentijn: de Vlaamse literatuur die de Franse lezer kwam verleiden, de twee gemeenschappen die elkaar in de literatuur omarmen. Die metaforen werden gretig opgepikt, ook door de (Nederlands- en Franstalige) pers.

Ruime persaandacht

Niet alleen de Vlaamse maar zeker ook de Franstalige pers pikte de Vlaamse literatuur en de aanwezigheid op de Foire du Livre op. Zo verschenen verschillende recensies en uitgebreide artikels over Tom Lanoye en Jeroen Olyslaegers in onder meer Le Soir en Le Monde over hun pas verschenen vertalingen van 'Zuivering' en 'Wil'. Er was ook uitgebreide aandacht voor Vlaamse literatuur in het algemeen en Flirt Flamand in het bijzonder in Le Vif/L'Express en L'Echo. Le Soir werkte samen met BOZAR en publiceerde drie verhalen van Franstalige auteurs over Vlaanderen, die ook door De Standaard werden overgenomen.

Dat de bezoekers van de Foire du Livre zaten te wachten op Nederlandstalige literatuur op de Brusselse boekenbeurs, bleek ook duidelijk uit de verkoop van boekhandel Salvator, die in naam van de Antwerpse Boekenbeurs een stand uitbaatte net naast het Flirt Flamandtheater. Daar werden vooral boeken verkocht van auteurs die in het theater optraden: recente Nederlandstalige publicaties

stonden er naast de Franse vertalingen. En dat werkte. Bestsellers waren ‘Het smelt’ van Lize Spit, ‘Wil’ van Jeroen Olyslaegers, ‘Zuivering’ van Tom Lanoye en ‘Het amusement’ van Brecht Evens. Opvallend daarbij is dat veel Franstalige lezers de Nederlandstalige boeken aanschaffen, ook al was de Franse vertaling beschikbaar, ‘om hun Nederlands te onderhouden’.

“ Opvallend daarbij is dat veel Franstalige lezers de Nederlandstalige boeken aanschaffen, ook al was de Franse vertaling beschikbaar, ‘om hun Nederlands te onderhouden’.

De Antwerpse Boekenbeurs heeft al met de Brusselse Foire du Livre afgesproken dat ze ten minste gedurende drie jaar een boekenstand hebben op elkaars beurs. Na het enorme succes van Flirt Flamand is de kans groot dat ook de aanwezigheid van Vlaamse auteurs in Brussel volgend jaar een vervolg zal kennen.

FOIRE DU LIVRE DE BRUXELLES

De Foire du Livre de Bruxelles is de Franstalige boekenbeurs die plaatsvindt in Tour & Taxis in Brussel. Het evenement is vergelijkbaar met de Antwerpse Boekenbeurs: een combinatie van uitgeversstands, auteursontmoetingen, workshops en lezingen. De beurs wil een zo breed mogelijk publiek bereiken, onder meer door de toegang gratis te maken. Ze ziet de promotie van literatuur en leesbevordering als een sociaal engagement en wil met beide benen in de hedendaagse samenleving (van Brussel) staan.

Eerdere eregasten waren Italië (2012), Spanje (2013), het Verenigd Koninkrijk (2014), Québec (2015), Europa (2016), Montréal (2017) en literatuur uit Afrika, de Caraïben en het Stille Oceaangebied (2018). 2019 was een jubileumjaar: de Foire du Livre bestond vijftig jaar, een mooie extra aanleiding om over de taalgrens te kijken.

FOIRE DU LIVRE DE BRUXELLES 2018

0

euro inkom
(gratis toegang)

4

dagen

70.000

bezoekers

60% vrouwen

28% jonger dan 35 jaar

47% Brusselaars

10%

bezoekers uit Vlaanderen

87% uit Vlaams-Brabant

5% uit Antwerpen

5% uit Oost-Vlaanderen

17.500 m²

boekenstands

235

standhouders

925

auteurs

320

ontmoetingen en
panelgesprekken

11.500

deelnemers aan
programma's

FOIRE DU LIVRE DE BRUXELLES 2019

0

euro inkom
(gratis toegang)

4

dagen

72.000

bezoekers

67% vrouwen

30% jonger dan 35 jaar

42% Brusselaars

10%

bezoekers uit Vlaanderen

72% uit Vlaams-Brabant

19% uit Antwerpen

6% uit Oost-Vlaanderen

17.500 m²

boekenstands

265

standhouders

1.247

auteurs

325

ontmoetingen en
panelgesprekken

15.000

deelnemers aan
programma's

Doelstellingen

De Vlaamse literatuur is nog te weinig bekend bij een Franstalig publiek, vonden de organisatoren van de Foire du Livre. Dat was de belangrijkste drijfveer om Vlaanderen als eregast te vragen. Daarnaast vinden media, uitgevers en instellingen uit Vlaanderen (op Ons Erfdeel na) de weg naar de Brusselse boekenbeurs nog niet, wat resulteert in slechts een klein aantal bezoekers uit Vlaanderen (10%). Het Nederlandstalige publiek in Brussel wordt ook amper bereikt. Een Vlaamse eregast zou een hefboom kunnen betekenen naar een beter evenwicht. Tot slot zou het Vlaamse eregastschap de aanzet kunnen betekenen voor meer samenwerking tussen de Nederlandstalige en Franstalige boekensector in België.

Samenwerking

Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz was meteen gewonnen voor het idee en gaf het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) eind 2017 de opdracht het eregastschap op de Foire du Livre te organiseren. Het VFL coördineerde het project met drie vaste medewerkers, één externe productiemanager (Carla Beeckmans) en één vrijwillige communicatiemedewerker (Elena Moeremans). Het werkte nauw samen met onder meer Iedereen Leest, deAuteurs, Septentrion, internationaal literatuurhuis Passa Porta en andere Brusselse culturele instellingen zoals Muntpunt, Bozar, Art Basics for Children, Kaaitheater, KVS, Midis de la Poésie, het Stripmuseum en de Pianofabriek.

Thema

Het thema van de eregastpresentatie werd Flirt Flamand, geïnspireerd door de startdag van de Foire du Livre, namelijk 14 februari of Valentijnsdag. Samen met designbureau Shtick ontwikkelden we een speelse campagne: Vlaamse auteurs flirten met een Franstalig publiek, de Vlaamse boekensector flirt met de Franstalige collega's, de Vlaamse literatuur probeert de Franstalige lezers te verleiden ... Openingszinnen speelden een belangrijke rol: de eerste zinnen die je op een date gebruikt, maar ook de eerste zinnen van boeken (in het Nederlands en het Frans).

Budget

Voor het gehele eregastprogramma, waarvan de eerste voorbereidingen startten in februari 2018, kreeg het VFL een budget van € 400.000 van Vlaams minister Sven Gatz. € 200.000 werd toegekend vanuit het departement Brussel, € 200.000 vanuit het departement Internationaal Cultuurbeleid. Het project werd afgesloten met een positief saldo van € 39.176.

Rapport

Dit evaluatierapport eindigt met de financiële afrekening van het project. De volgende onderwerpen komen nog aan bod: de invulling van het thema Flirt Flamand, de totstandkoming van het paviljoen, een beschrijving en evaluatie van het programma op de beurs en van het professionele programma en het verloop van de communicatiecampagne met onder meer een overzicht van alle persartikels

Vlaamse literatuur klonk nog nooit zo verleidelijk

Wij, Franstalige en Nederlandstalige Belgen, kennen elkaars cultuur en literatuur nauwelijks of onvoldoende. We leven en lezen als burens naast elkaar. Daar wilden we als eregast van de Foire du Livre de Bruxelles iets aan doen. Op de Brusselse boekenbeurs wilden we onze twee boekenwerelden en onze twee lezerspublieken bij elkaar brengen. Door ontmoetingen te organiseren, bruggen te bouwen, mensen en boeken bij elkaar te brengen, hoopten we een verschil te kunnen maken. In onze communicatiecampagne wilden we dat verhaal vertellen met een sterk motto van een paar woorden.

De campagne moest stijlvol, helder en to the point zijn, maar liefst ook met een knipoog, speels, jong, verleidelijk en swingend.

Het Antwerpse Shtick was één van de zes communicatiebureaus die we via een bestek benaderden om een voorstel en offerte in te dienen. Behalve Shtick ging ook Something Els op die uitnodiging in. De eerste presentatie van Shtick was meteen een schot in de roos. Zelden bleven we bij een project of campagne tijdens de uitwerking zo dicht bij het originele voorstel, omdat het meteen goed zat, en dat tot in details.

“ De campagne moest stijlvol, helder en to the point zijn, maar liefst ook met een knipoog, speels, jong, verleidelijk en swingend.

Concept: Flirt Flamand

De Foire du Livre de Bruxelles ging in 2019 van start op 14 februari, Valentijnsdag. Meer had Shtick niet nodig om het motto ‘Flirt Flamand’ te bedenken en van daaruit voort te bouwen op het concept van flirten en verleiden. Ze kozen bewust voor een speels, herkenbaar lettertype, een fel kleurenpalet en één motto – in het Frans, maar ook voor Nederlands- en zelfs Engelstaligen meteen duidelijk. Het campagnebeeld – een boeketje bloemen – is geen zeemzoet romantisch clichébeeld, maar een origamiboekje gemaakt van boekpagina's.

In de campagne spelen openingszinnen een belangrijke rol: de zo belangrijke openingszin van een (eerste) date, maar evenzeer de eerste zin in een boek, die je misschien doet beslissen om verder te lezen of af te haken. Alweer een geweldige vondst van Shtick, die tot uiting kwam in het campagnefilmpje en op social media, maar ook in het stroomdiagram op het Vlaamse erepaviljoen. Daar werden bezoekers aan de hand van enkele vragen geleid naar één van zes affiches, waarop enkele openingszinnen (en beelden) stonden van de auteurs en illustratoren die geprogrammeerd werden voor Flirt Flamand. Op de affiches staat alle informatie over het originele Nederlandstalige boek en de Franse vertaling, zodat lezers in de twee talen meteen de weg kunnen vinden naar het boek dat bij hen past.

Het concept leende zich perfect voor allerlei toepassingen, van de inkleding van de stand over advertenties, affiches en banners tot programmaboekjes, de website en tote bags. De samenwerking met Shtick verliep telkens naadloos, en is zeker voor herhaling vatbaar.

14–17.02.2019 Tour & Taxis

Flirt Flamand

**Ontmoet de crème
de la crème van de
Vlaamse literatuur.
Met onder meer:**

Els Moors
Tom Lanoye
Stefan Hertmans
David Van Reybrouck
Lize Spit
Brecht Evens
Steven Dupré
Philippe Noble
Bart Moeyaert
Herr Seele
Annelies Verbeke
Tom Schamp
Ingrid Godon
Charlotte Van den Broeck
Chris de Stoop
Bram Dehouck
Jeroen Olyslaegers
Emmanuèle Sandron
Leo Timmers

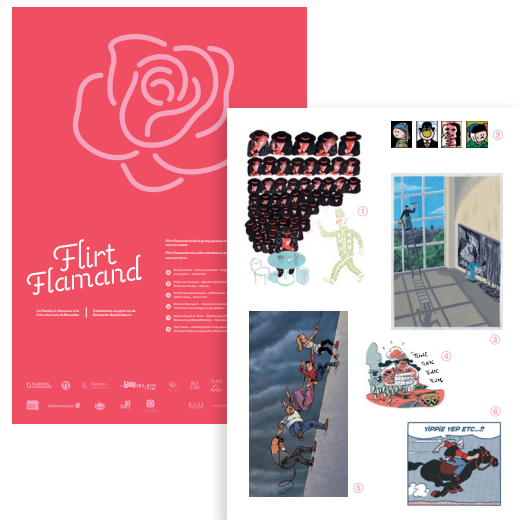

**Vlaamse
literatuur klonk
nog nooit zo
verleidelijk.**

**Vlaanderen eregast op de
Brusselse Boekenbeurs**

    flirtflamand.be

Algemene campagne

Een groot deel van het communicatiebudget werd van bij het begin gereserveerd voor de Foire du Livre. Die rekent een forfaitair bedrag (€ 55.000, incl. btw) aan, waarvoor zij de contacten met de Franstalige media in België en Frankrijk verzorgen en de eregast ook meenemen in hun algemene promotiecampagne, met een mediawaarde van € 560.000.

De Foire du Livre zorgt onder meer voor het bedrukken van een grote banner aan de inkom van Tour & Taxis. In aanloop naar de boekenbeurs verzorgen ze een mediacampagne met advertenties voor de eregast in dag- en weekbladen (La Libre Belgique, La Dernière Heure, Paris Match Belgique, Le Vif/L'Express), een vermelding in een radiospot (La Première, Vivacité, Classic 21, Purefm, Musiq3) en in een tv-spot (La Deux, La Une, La Trois).

Nederlandstaligen verleiden

De Foire du Livre heeft over het algemeen weinig contacten met de Vlaamse media, omdat ze zich in het verleden enkel op een Franstalig publiek richtte. De organisatie rekende daarom mee op ons netwerk van Vlaamse perscontacten. We hadden al in een vroeg stadium gesprekken met de VRT en praatten ook met De Standaard en De Morgen. Daarnaast hielden we op geregelde tijdstippen de brede Vlaamse pers op de hoogte:

25.02.2018	Persbericht: Vlaanderen volgend jaar eregast Foire du Livre de Bruxelles
27.10.2018	Bekendmaking motto Flirt Flamand tijdens officiële opening Boekenbeurs Antwerpen (Antwerp Expo)
27.10.2018	Persbericht: Vlaamse literatuur klonk nog nooit zo verleidelijk: Flirt Flamand motto van Vlaanderen als eregast Foire du Livre in Brussel
08.01.2019	Uitnodiging voor persconferentie op 14 januari 2019
14.01.2019	Persconferentie in Brussel (Paleis van Karel van Lotharingen – Rotonde – Koninklijke Bibliotheek van België)
14.01.2019	Persbericht: Vlaamse literatuur wil tweetalig publiek verleiden. Programma Flirt Flamand bekend.
14–15.01.2019	Perstrip voor Franstalige journalisten
31.01.2019	Persuitnodiging: u komt toch ook naar Flirt Flamand?
17.02.2019	Persbericht: Flirt Flamand groot succes: tijd voor duurzame relatie

Maar ook de Foire du Livre deed enkele extra inspanningen om het Nederlandstalige publiek in Brussel én Vlaanderen te bereiken:

- Ze regelden de druk van het volledige Nederlandstalige programmaboekje (januari 2019).
- Ze organiseerden een affichecampagne aan fietsenstallingen in Brussel en in treinstations in de hoofdstad en in grote steden in Vlaanderen.
- Ze verspreidden flyers in cafés en op culturele plekken in Brussel en in culturele centra in Vlaanderen.
- Ze plaatsten twee Flirt Flamandadvertenties in Knack.

Perstrip

Uit ervaring met vorige projecten, in het bijzonder met het Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse in 2016, weten we dat het enorm belangrijk is om de media ruim op tijd te voorzien van genoeg inspiratie. Daarom organiseerden we, in de nasleep van de persconferentie van de Foire du Livre op maandag 14 januari, een literaire perstrip voor Franstalige journalisten, die hen onderdompelde in de rijke literatuur en cultuur uit Vlaanderen.

Doordat de Foire du Livre werkt met een persattaché, kon het VFL de uitnodiging van de journalisten zelf niet in handen nemen. Uiteindelijk gingen zes journalisten in op onze uitnodiging – waar we oorspronkelijk rekenden op eerder tien à vijftien mensen. Daarom kozen we ervoor om een programma van twee dagen samen te stellen – in plaats van drie of vier.

De deelnemende journalisten waren:

- François Coune, bookstagrammer Livraison des mots
- Jean-Claude Vantroyen, Le Soir en Le Monde
- Nicky Depasse, Elle en Le Monde
- Ysaline Parisi, Le Vif
- Marie-Françoise Gihousee, lavenir.net
- Alienor Debrocq, L'Echo

Zij ontmoetten Vlaamse schrijvers, stripauteurs, illustratoren en vertalers Nederlands-Frans die tijdens de Foire du Livre deel uitmaakten van het programma op en rond het Vlaamse paviljoen. We begonnen maandag 14 januari met een kennismakingslunch in Brussel. Aansluitend woonden we samen de persconferentie van de Foire du Livre de Bruxelles bij. In de namiddag doorkruisten we de hoofdstad: we ontmoetten Lize Spit, auteur van 'Het Smelt' bij Passa Porta en bezochten een expo van stripauteur Wauter Mannaert (o.a. 'Yasmina en de aardappeleters'). 's Avonds nodigde illustrator Tom Schamp (o.a. 'Het grootste en leukste beeldwoordenboek ter wereld') ons bij hem thuis uit voor een diner, samen met zijn collega-illustrator Gerda Dendooven (o.a. 'De gans en zijn broer').

We overnachtten in Antwerpen en wandelden op dinsdag 15 januari na het ontbijt naar de kantoren van het VFL, waar auteur Jolien Janzing ('Audrey & Anne') ons opwachtte. Nadien nam schrijver Jeroen Olyslaegers ons mee door het Antwerpse decor van zijn succesboek 'Wil'. Tijdens de lunch schoven Daniel Cunin en Philippe Noble aan, allebei literair vertaler uit het Nederlands. In de namiddag woonden we een optreden van slamdichters Philip Meersman en Giovanni Baudonck bij in HETPALEIS, om te eindigen bij auteur Bart Moeyaert (o.a. 'De gans en zijn broer'), die vlakbij het station Antwerpen Centraal woont.

Persknipsels

De perstrip was een groot succes, wat blijkt uit de vele persartikels die eruit volgden. Achteraan in dit rapport lijsten we alle media-aandacht voor Flirt Flamand op, die indrukwekkend was. Daarbij valt op dat niet alleen de Franstalige pers aandacht schonk aan ons eregastschap, maar dat ook de Nederlandstalige pers het ruim oppikte.

BD

«Yasmina et les mangeurs de patates» – Wauter Mannaert
Ed. Dargaud, 144 p., 16,50 euros.

C'est son premier roman graphique en tant qu'auteur et illustrateur, paru simultanément en français et en néerlandais chez Dargaud! Wauter Mannaert est schaarbeekois mais il a grandi à Meise, en périphérie bruxelloise, dans un grand jardin. Membre d'un atelier bilingue de dessinateurs implanté près de la gare du Nord, il a choisi d'ancrer son scénario bien ficelé dans ce coin de Bruxelles, au cœur des potagers urbains de la rue Walckiers, qui relie la ville à la réserve naturelle du Moeraske. C'est dans cette friche, qui rassemble écolos, dealers de tous poils et autres marginaux, que Mannaert campe son univers singulier, mélange de Franquin et de Monty Python. Il y raconte les péripéties d'une héroïne à la Roald Dahl: une gamine qui veut sauver la ville des méfaits d'un grand méchant capitaliste sans scrupules prêt à faire bouffer des patates génétiquement modifiées à rendre fou. Avec en sus des lapins déjantés, des bombes à graines, un vieux Belge empoisonneur, un terroriste «vert» et une ferme haut perchée sur le toit d'un immeuble, «Yasmina et les mangeurs de patates» réjouira petits et grands – de 7 à 77 ans, comme Tintin – par ses ingrédients à la fois haletants et loufoques. Et le jeudi 14 février, à la Foire du Livre, Mannaert prévoit un atelier «tampons patate!»

A.D.

Lize Spit, star flamande de la Foire du livre.

PAGES 53-55

Avec 200.000 exemplaires pour «Débâcle» (dont 20.000 en français), Lize Spit est l'une des BV des lettres flamandes que l'on retrouvera à la Foire du Livre de Bruxelles. Un focus qui cache mal une autre débâcle: celle de l'édition francophone.

Leest u néerlandais?

L'Echo

le Soir

le Flirt flamand Si on lisait les auteurs de chez nous, plus au nord

Le Vlaams Fonds voor de Letteren dispose d'un budget de 7 millions pour promouvoir les lettres flamandes

Mais il faut quelque chose de plus permanent. C'est Gerda Dendooven qui s'exprime de cette façon. Elle est illustratrice et autrice de livres jeunesse très originaux. Elle travaille avec ses scénarios et parfois ceux d'autres. Et souvent pour le théâtre aussi. «Mon ambition, c'était de devenir Marcel Marlier, rit-elle. Mais je n'ai pas réussi.»

Gerda Dendooven est flamande. Comme Tom Schamps, Wouter Mannaert, Bart Moeyaert, Philip Meersman, Giovanni Baudonck, Lize Spit, Jeroen Olyslagers, Jolien Jansing. Des écrivains, des dessinateurs, des slameurs. Ils seront à la Foire du livre dans le pavillon flamand. Car, vous le savez, les lettres flamandes sont les invitées d'honneur de la Foire 2019. La littérature du nord du pays se montre sous toutes ses coutures dans le pavillon dédié et placé sous la devise «Flirt flamand».

Flanders Literature / Vlaams Fonds voor de Letteren a voulu profiter pleinement de cette vitrine. Et a emmené quelques journalistes pour deux jours de rencontres d'écrivains, à Bruxelles, à Wemmel, à Anvers. Ceux que nous avons cités ci-dessus. Histoire de montrer la qualité de la fiction flamande, dans tous les domaines. Histoire aussi de mettre en valeur son travail en faveur de la diffusion des lettres flamandes à l'extérieur.

«Je suis très reconnaissante au Fonds voor de Letteren, il m'a beaucoup aidée», avoue Jolien Jansing, une Néerlandaise qui vit en Belgique depuis ses

présence au Flirt deux ans. Le Fonds a participé au coût de la traduction de ses deux romans publiés en français: *L'amour caché* de Charlotte Brontë et *Anne*, mais aussi en attention. L'argent, ce n'était pas pour moi, mais pour les traducteurs. Il m'aide aussi à assurer une présence à l'étranger. Je vais du coup payer mes impôts avec beaucoup de plaisir et de fierté.»

Le Vlaams Fonds voor de Letteren dispose d'un budget annuel d'environ sept millions d'euros. Pour ce Flirt flamand à la Foire, il a reçu 400.000 euros de plus. Ce n'est pas rien. Et la littérature flamande en bénéficie. D'ailleurs, de plus en plus d'éditeurs français traduisent et publient des auteurs flamands.

«L'intérêt pour la littérature flamande est croissant, assure Daniel Cunin, le traducteur français de Bart Moeyaert et Stefan Brijis, entre autres, établi à Bruxelles. D'abord parce que certains éditeurs connaissent la littérature néerlandaise, comme Jean Marnette chez Grasset ou Philippe Noble chez Actes-Sud. Ensuite parce que depuis 20 à 25 ans, le Fonds voor de Letteren octroie une aide substantielle aux éditeurs: il finance les coûts de traduction à 70 %. Les Pays-Bas et la Flandre ont été invités au Salon du livre de Paris en 2003, ce qui a éveillé de l'intérêt. Et enfin les traducteurs se sont renouvelés et présentent davantage de qualité qu'auparavant, et à 80 % d'ailleurs ils sont français et pas belges.»

Tous ces écrivains, vous les retrouverez sur le pavillon du Flirt flamand. Et pas rien qu'en flamand! «On ne veut pas le seul public flamand pour nos auteurs flamands», affirme Els Aerts, de Flanders Literature. Nos modérateurs sont d'ailleurs francophones. On veut du public francophone dans notre pavillon, et leur offrir quelque chose de passionnant.»

JEAN-CLAUDE VANTROYEN

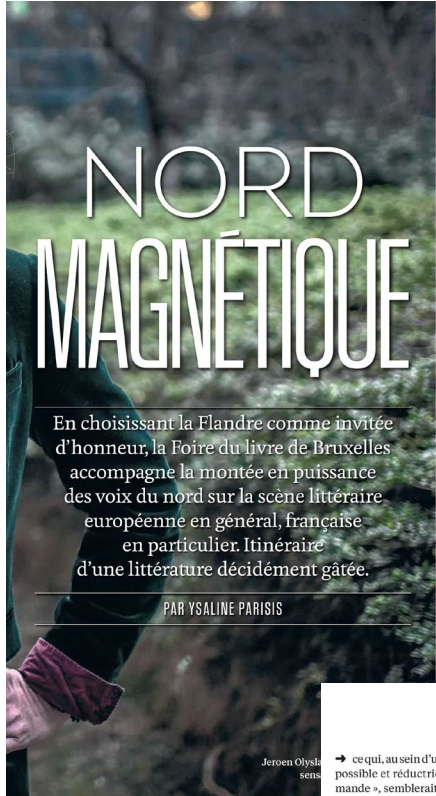
Lize Spit ? Belge en France et Flamande en Wallonie

Passa Porta à Bruxelles, c'est un peu le lieu où les littératures flamandes et francophones se rencontrent. Et bien au-delà d'ailleurs puisque la maison et son festival biennal sont au service des littératures internationales. C'est là que nous avons rendez-vous avec Lize Spit, jeune phénomène de la littérature flamande. Het Smelt, son premier roman a fait un tabac en Flandre lors de sa parution voici deux ans. L'an dernier, c'est un grand de l'édition française, Actes Sud qui

publiait, en français, le roman. Après s'être vendu à quelque 180 000 exemplaires en néerlandais, *Débâcle* – titre en français – allait aussi séduire le public francophone avec plus de 20 000 livres écoulés. «Quand je suis en France, avoue-t-elle, je suis une Belge mais en Wallonie je suis considérée comme un auteur flamand. Même si le livre a été traduit pour être très bien compris en France, je pense qu'on sent quand même, entre la Wallonie, Bruxelles et la Flandre quelque chose qui nous rap-

proche, qui est pes.» Lize Spit, qu'on sera au pavillon flamand » de la ce dimanche, côtés d'Adelin, autre jeune p la littérature b francophone. pas les seules, autres grands landophones sents à la foire David Van Ro fan Hertman Jeroen Olysl Janszig...■

L'Avenir

NORD MAGNÉTIQUE

En choisissant la Flandre comme invitée d'honneur, la Foire de Bruxelles accompagnée la montée en puissance européenne en général, française en particulier. Itinéraire d'une littérature décidément gâtée.

PAR YSALINE PARISIS

Anvers, un matin inamical et venteux de janvier. Carrure d'armoir et grosses bagues aux doigts, lunettes en cercles et moustache aux bords raillés, Jeroen Olyslaegers ne passe pas inaperçu dans les rues. Échange de regards, mais qui se saluent sur les trottoirs : l'homme, mi-barde mi-Viking, foule les lignes en propriétaire. A l'arrière de la gare, un passant l'apostrophe, surpris de voir un petit atoutement de journaliste, carnet de notes ouverts sous la dictée de l'écrivain : « Est-ce que tu es en train de leur faire une visite guidée de la ville d'après Wilf ? Wilf, oui Wilfried Wils, est le héros du roman éponyme d'Olyslaegers – vieil homme revenant, dans une longue lettre à un arrière-petit-fils (invisible), sur son passé à Anvers dans les années 1940, alors qu'il évitait le travail forcé en Allemagne en devenant flic, et que montaient en puissance l'antisémitisme et la collusion entre feldgendarmier, nazis et police locale. A travers ce personnage plein de honte, de fatalisme et de zones grises, le roman – un véritable page-turner – mélange les époques à mesure que les souvenirs reviennent à son narrateur peu fiable, et dépeint en profondeur l'ambiguïté morale de ces années d'occupation dans un style baroque, parfois lyrique (Wils est aussi poète, amateur de Rimbaud).

A 52 ans, Jeroen Olyslaegers (Mortsel, 1967) n'est pas tout à fait un débutant en littérature. Acteur et metteur en scène, il a écrit pour le théâtre et regu de nombreux prix pour ses écrits – dont plusieurs romans. Depuis quelques temps, Jeroen apparaît aussi dans la *Gazet van Antwerpen*. Ce grand admirateur de Joseph Roth y pose chaque semaine sa ville un regard satirique. Une habitude au

→ ce qui, au sein d'une chose aussi impossible et réductrice que « l'âme flamande », semblerait être particulièrement à la mode aujourd'hui chez les héritiers d'Hugo Claus. Réalisme sans concession (Lize Spit), exubérance stylistique, truculente ou poétique (Tom Lanoye, Jeroen Olyslaegers, Annelies Verbeke), ancrage rural voire agricole (Chris de Boop), surgissement de l'étranger dans le quotidien (Peter Terrin) ? Français installé à Gand, Philippe Noble dirige les Lettres néerlandaises pour les éditions Actes Sud – c'est lui qui publie David Van Reybrouck, Lieke Joris ou Lize Spit. Il pointe aussi un profil qui a évolué sur certains clichés : « Si les Flamands ont une image traditionnelle de paysans attachés à leur terroir, beaucoup d'entre eux aujourd'hui sont de grands voyageurs, des citoyens du monde, qualité qu'ils partagent avec les Néerlandais, mais qu'on leur reconnaît, à tort, moins souvent. C'est pourquoi j'apprécie des auteurs comme Lieke Joris ou David Van Reybrouck, qui ouvrent dans leurs livres une fenêtre sur le monde et y posent un regard souvent plus « franc », moins idéologique que les Français. »

Vu de France
Vu de Belgique, l'actuel vif intérêt de Paris pour les lettres flamandes est tout sauf anodin. Similaire faiblesse du paysage éditorial en Flandre et en Wallonie, et position symétrique de dépendance vis-à-vis d'Amsterdam d'un côté, de Paris de l'autre (inévitables centres de

JUBILÉ PROSPECTIF

Foin de nostalgie ! Pour ses 50 ans, la Foire du livre de Bruxelles se questionnera sur la complexité de *Nos futurs* : qu'apprendre grâce aux dystopies ? Paranoïa ou lucidité ? Quelle place pour les femmes (et les autrices) ? L'Europe, pan de démocratie à refaçoner fera débat pour la quatrième année. Le jeudi sera réservé à la traduction, histoire de repousser les frontières. La bande dessinée retrouvera son Palais des Imaginaires et le polar une dense nocturne le vendredi. Quant aux plus jeunes lecteurs, ateliers ludiques et parcours thématiques leur permettront de ne pas perdre une miette de l'événement !

Foire du livre de Bruxelles : à Tours & Taxis, du 14 au 17 février. www.flb.be

David Van Reybrouck. Le Belge traduit en français, chinois, finnois et espéranto.

décision en ce qui concerne l'économie du livre) : nos auteurs doivent bien souvent s'exporter s'ils veulent atteindre une reconnaissance critique et une viabilité économique. Les parcours parfois alambiqués de Jeroen Olyslaegers, Lize Spit et d'autres sont à cet égard édifiants : publiés par des éditeurs hollandais, traduits par des maisons parisiennes avant de pouvoir être lus par l'autre hémisphère de la Belgique. « En France, je

suis considérée comme belge. Et en Belgique, je suis flamande. Et je dirais qu'en Flandre, j'ai été davantage reconnue après la publication de mon livre à Paris. Ma position est paradoxale... » Pour la Bruxelloise Lize Spit, en cours d'exportation dans onze autres langues, la grande traversée nationale à laquelle l'a amenée la traduction française de son livre a été l'occasion de prendre la mesure de certaines singularités dans la culture éditoriale. « Mon éditeur aux Pays-Bas ne fait aucun tabou des chiffres : j'en suis à 180 000 exemplaires vendus en néerlandais (*NDLR : un succès fulgurant*). En France, je ne sais pas combien de livres j'ai vendus parce que mon éditeur me dit toujours que l'information est compliquée à obtenir. Je crois comprendre qu'il y a, dans la culture française, l'idée qu'on ne peut pas être dans le même temps créatif et « vénal ». Si je dois faire un paquet France/Wallonie, une autre chose que j'ai remarquée, c'est que les

Avec « Trouble », l'écrivain flamand signe l'implacable roman de la collaboration des Anversoïses avec l'occupant nazi

Jeroen Olyslaegers règle ses comptes

JEAN-CLAUDE VANTRUYEN

Chante-moi, ô Muse, le ressentiement ! C'est le premier vers de l'Iliade d'Homère. L'origine de toute notre littérature. Et, note l'écrivain anversoïse Jeroen Olyslaegers, dans son roman *Trouble*, le premier traduit en français, on ne l'a jamais compris. On a préféré écouter le choc des épées, les lamentations des veuves et des mères, approcher la ruse d'Ulysse et entonner le chant des héros. On a fait semblant d'oublier que tout vient de ce ressentiement, de ce dépit, de cette colère d'Achille – qui invite du noir parce qu'une belle fille qu'il estimait lui revenir de droit vient plus que probablement de lui passer sous le nez – au poète d'agacement. Personne n'aime le reconnaît, ajoute le romancier et dramaturge flamand, mais le ressentiement est la seule chose capable de ronger à ce point l'âme d'un homme, d'une ville ou d'un pays.

C'est de la ville d'Anvers qu'il est question. Olyslaegers ne la nomme jamais, mais on la reconnaît à travers les lieux qu'il cite, les boutiques jutes de la rue du Veluwe, proche de la gare centrale, les synagogues, les commissariats de police. Anvers jalouse sa population juive, surtout celle des diamantaires, quelle soit immédiatement riches. Au point qu'elle a facilement embolisé le pas aux vociférations des nazis et des nationalistes flamandisant. À Anvers, les deux tiers des juifs ont été déportés, contre un tiers à Bruxelles. La police a joué un grand rôle dans leur arrestation, les Anversoïses s'étant guère bouchées. Certains ont applaudi, les autres ont haï la loi.

Jamais il ne demande pardon
Olyslaegers mesure de la honte pour sa ville. Une honte qui ne s'efface pas et même se renforce aujourd'hui avec la politique nationaliste flamande de son style baroque, parfois lyrique (Wils est aussi poète, amateur de Rimbaud).

A 52 ans, Jeroen Olyslaegers (Mortsel, 1967) n'est pas tout à fait un débutant en littérature. Acteur et metteur en scène, il a écrit pour le théâtre et regu de nombreux prix pour ses écrits – dont plusieurs romans. Depuis quelques temps, Jeroen apparaît aussi dans la *Gazet van Antwerpen*. Ce grand admirateur de Joseph Roth y pose chaque semaine sa ville un regard satirique. Une habitude au

→ ce qui, au sein d'une chose aussi impossible et réductrice que « l'âme flamande », semblerait être particulièrement à la mode aujourd'hui chez les héritiers d'Hugo Claus. Réalisme sans concession (Lize Spit), exubérance stylistique, truculente ou poétique (Tom Lanoye, Jeroen Olyslaegers, Annelies Verbeke), ancrage rural voire agricole (Chris de Boop), surgissement de l'étranger dans le quotidien (Peter Terrin) ? Français installé à Gand, Philippe Noble dirige les Lettres néerlandaises pour les éditions Actes Sud – c'est lui qui publie David Van Reybrouck, Lieke Joris ou Lize Spit. Il pointe aussi un profil qui a évolué sur certains clichés : « Si les Flamands ont une image traditionnelle de paysans attachés à leur terroir, beaucoup d'entre eux aujourd'hui sont de grands voyageurs, des citoyens du monde, qualité qu'ils partagent avec les Néerlandais, mais qu'on leur reconnaît, à tort, moins souvent. C'est pourquoi j'apprécie des auteurs comme Lieke Joris ou David Van Reybrouck, qui ouvrent dans leurs livres une fenêtre sur le monde et y posent un regard souvent plus « franc », moins idéologique que les Français. »

Vu de France
Vu de Belgique, l'actuel vif intérêt de Paris pour les lettres flamandes est tout sauf anodin. Similaire faiblesse du paysage éditorial en Flandre et en Wallonie, et position symétrique de dépendance vis-à-vis d'Amsterdam d'un côté, de Paris de l'autre (inévitables centres de

décision en ce qui concerne l'économie du livre) : nos auteurs doivent bien souvent s'exporter s'ils veulent atteindre une reconnaissance critique et une viabilité économique. Les parcours parfois alambiqués de Jeroen Olyslaegers, Lize Spit et d'autres sont à cet égard édifiants : publiés par des éditeurs hollandais, traduits par des maisons parisiennes avant de pouvoir être lus par l'autre hémisphère de la Belgique. « En France, je

suis considérée comme belge. Et en Belgique, je suis flamande. Et je dirais qu'en Flandre, j'ai été davantage reconnue après la publication de mon livre à Paris. Ma position est paradoxale... » Pour la Bruxelloise Lize Spit, en cours d'exportation dans onze autres langues, la grande traversée nationale à laquelle l'a amenée la traduction française de son livre a été l'occasion de prendre la mesure de certaines singularités dans la culture éditoriale. « Mon éditeur aux Pays-Bas ne fait aucun tabou des chiffres : j'en suis à 180 000 exemplaires vendus en néerlandais (*NDLR : un succès fulgurant*). En France, je ne sais pas combien de livres j'ai vendus parce que mon éditeur me dit toujours que l'information est compliquée à obtenir. Je crois comprendre qu'il y a, dans la culture française, l'idée qu'on ne peut pas être dans le même temps créatif et « vénal ». Si je dois faire un paquet France/Wallonie, une autre chose que j'ai remarquée, c'est que les

Jeroen Olyslaegers, né 1967, Mortsel, Belgique

Trouble (2015), de Jeroen Olyslaegers, traduit du néerlandais (édité par) François Antoine, Stock, « La complotiste », 416 p., 22,50 €

allègement d'une époque à l'autre, d'un état d'après à l'autre. Mais jamais il ne fait acte de contrition, jamais il ne demande pardon. Il sait qu'il a eu des attitudes de salaud, d'ailleurs sa petite fille, qu'il admet, lui a lancé le mot à la figure, quelque temps avant de se pendre. C'est que Wilfried était policier à Anvers pendant l'occupation allemande (mai 1940-septembre 1944). Un flic qui n'a jamais voulu choisir son camp entre collaboration et résistance. Parce que ce poète en herbe croyait pouvoir quelquefois tracer son chemin personnel. Il y avait l'agitation avant tout de survie durant cette période, où la peur régnait tout simplement. « C'est la peur qui fait vivre, répète-t-il comme en refrain. Le pogrom de 1941, quand des horreurs d'Anversoïses ont été sortis du cinéma Rex, où l'on projetait un documentaire antisémite, ont tué les victimes des diamantaires juifs et dévotement synagogaux, de chasser les roulements de la Torah, Wilfried y était, sans pouvoir l'oublier ? Il y participe fin. Les ruelles de juillet ? Il y participe aussi. Sans rien mais sans rien ne plus. Ce sont des épisodes dramatiques que l'écrivain flamand amplifie encore par son langage parlé, populaire, cru et dur. Tout le livre roule comme les « > » de

la langue néerlandaise. C'est rugueux et âpre. Comme le vieillard qu'est devenu Wilfried. C'est trouble et nauséabond. Comme cette soif de normalité si palpable dans Anvers occupée par ses nouveaux maîtres. « La capacité d'adaptation de l'homme est introuvable », écrit Olyslaegers. Ajoutant : « Le poison, c'est justement cette soif de normalité. L'oppression que l'occupant, et la monnaie d'échange de tout un être. »

Trouble ne fait pas de concession. L'histoire de Wilfried, soldat ordinaire, c'est celle de l'ambiguïté morale. Qui pour être une voie de chacun d'entre nous. La force de Jeroen Olyslaegers, c'est de provoquer en nous de l'émotion pour Wilfried, de nous conduire à nous identifier à lui, et à réfléchir avec lui sa ven et à la conséquence de nos actes. Pas seulement ceux que nos grands parents auraient pu commettre sans lui, mais ceux que nos petits-enfants nous reprocheraient à nous, peut-être, un jour. Les raisons de résister sont nombreuses, aujourd'hui comme avant-hier. Il faut oser affronter le malin que nous tend

les cinq. Une incantation venue de Chine tout au plus, de l'appartenance viciocrocoïde de sa mère, deux immigrés chinois, ils se prennent agiles « d'être », qui de ses doigts d'écriture appliquée du livre des rêves. L'écroulement du père d'après de Marie, nouvelle venue maître la langue et s'agitait retourné, à partir du dessin du plateau sur sa « mère » – les destins multiples de leur famille même temps que les splendides raffinés et les

crivales qui ont fait le XXe siècle. Les cinq romans (finlandais) prestigieuses Man Booker Prize). Mais prend la préface de l'époque pour souligner avec érudition et question de l'immémorable à affirmer surtout le pouvoir de l'œuvre d'art. **■**

► **Nous qui n'étions rien** (Du Nocturne), de Madeleine Thien, traduit (édité) par Catherine Leroux, Folio

Les secrets du jardin de Pia P. Entre le carnet de notes, le journal, l'essai, la promenade botanique, c'est avec naturel ment que l'écrivain italienne Pia Pera (1959) consacre à une formidable méditation de vie et d'Attila d'une maladie neurodégénérative à l'Annabell, cette romanesque, essayiste et du ruse qui entretient jalousement son vaste consacré ce dernier témoignage à cette passion des réflexions douces-amères. Si la maladie gradation irréversible du corps sont centrale, le récit est encore à son jardin – un titre de Emily Dickinson – Pia Pera trouve une nouveauté dans ce qu'elle aurait pu juger incongru diagnostic : le passage forcé de créatures à coït d'accepter calmement l'être que l'on a petit et d'attendre, un tout petit paysage. Un bijou de sincérité.

► **Le monde des livres** (du 9 novembre), de Jeroen Olyslaegers, traduit de l'anglais par Catherine Leroux, Folio

1915 sur le front italien. Moins connu que ses grands aînés trinitiens, lesquels Balto Svevo ou Umberto Saba – l'écrivain italien (1896-1966) s'est écrit la première solidaire italienne, durant la première guerre mondiale. Un reportage de guerre, alors même que Trieste appartenait encore à l'Autriche-Hongrie. Le thème des « maîtres » est magistralement traité par l'écrivain voyant Paolo Ruffini dans *Contra des chevaux* qui, à l'art, de la guerre des livres du 9 novembre, écrit, comme en pendant, la guerre des livres. Les troupes italiennes – et surtout, du front de la tranchée. L'enfer en direct, raconté par les

► **Le livre des destins chinois**
Alors, une incantation venue de Chine tout au plus, de l'appartenance viciocrocoïde de sa mère, deux immigrés chinois, ils se prennent agiles « d'être », qui de ses doigts d'écriture appliquée du livre des rêves. L'écroulement du père d'après de Marie, nouvelle venue maître la langue et s'agitait retourné, à partir du dessin du plateau sur sa « mère » – les destins multiples de leur famille même temps que les splendides raffinés et les

crivales qui ont fait le XXe siècle. Les cinq romans (finlandais) prestigieuses Man Booker Prize). Mais prend la préface de l'époque pour souligner avec érudition et question de l'immémorable à affirmer surtout le pouvoir de l'œuvre d'art. **■**

► **Nous qui n'étions rien** (Du Nocturne), de Madeleine Thien, traduit (édité) par Catherine Leroux, Folio

Les secrets du jardin de Pia P. Entre le carnet de notes, le journal, l'essai, la promenade botanique, c'est avec naturel ment que l'écrivain italienne Pia Pera (1959) consacre à une formidable méditation de vie et d'Attila d'une maladie neurodégénérative à l'Annabell, cette romanesque, essayiste et du ruse qui entretient jalousement son vaste consacré ce dernier témoignage à cette passion des réflexions douces-amères. Si la maladie gradation irréversible du corps sont centrale, le récit est encore à son jardin – un titre de Emily Dickinson – Pia Pera trouve une nouveauté dans ce qu'elle aurait pu juger incongru diagnostic : le passage forcé de créatures à coït d'accepter calmement l'être que l'on a petit et d'attendre, un tout petit paysage. Un bijou de sincérité.

► **Le monde des livres** (du 9 novembre), de Jeroen Olyslaegers, traduit de l'anglais par Catherine Leroux, Folio

1915 sur le front italien. Moins connu que ses grands aînés trinitiens, lesquels Balto Svevo ou Umberto Saba – l'écrivain italien (1896-1966) s'est écrit la première solidaire italienne, durant la première guerre mondiale. Un reportage de guerre, alors même que Trieste appartenait encore à l'Autriche-Hongrie. Le thème des « maîtres » est magistralement traité par l'écrivain voyant Paolo Ruffini dans *Contra des chevaux* qui, à l'art, de la guerre des livres du 9 novembre, écrit, comme en pendant, la guerre des livres. Les troupes italiennes – et surtout, du front de la tranchée. L'enfer en direct, raconté par les

► **Le livre des destins chinois**
Alors, une incantation venue de Chine tout au plus, de l'appartenance viciocrocoïde de sa mère, deux immigrés chinois, ils se prennent agiles « d'être », qui de ses doigts d'écriture appliquée du livre des rêves. L'écroulement du père d'après de Marie, nouvelle venue maître la langue et s'agitait retourné, à partir du dessin du plateau sur sa « mère » – les destins multiples de leur famille même temps que les splendides raffinés et les

crivales qui ont fait le XXe siècle. Les cinq romans (finlandais) prestigieuses Man Booker Prize). Mais prend la préface de l'époque pour souligner avec érudition et question de l'immémorable à affirmer surtout le pouvoir de l'œuvre d'art. **■**

► **Nous qui n'étions rien** (Du Nocturne), de Madeleine Thien, traduit (édité) par Catherine Leroux, Folio

Les secrets du jardin de Pia P. Entre le carnet de notes, le journal, l'essai, la promenade botanique, c'est avec naturel ment que l'écrivain italienne Pia Pera (1959) consacre à une formidable méditation de vie et d'Attila d'une maladie neurodégénérative à l'Annabell, cette romanesque, essayiste et du ruse qui entretient jalousement son vaste consacré ce dernier témoignage à cette passion des réflexions douces-amères. Si la maladie gradation irréversible du corps sont centrale, le récit est encore à son jardin – un titre de Emily Dickinson – Pia Pera trouve une nouveauté dans ce qu'elle aurait pu juger incongru diagnostic : le passage forcé de créatures à coït d'accepter calmement l'être que l'on a petit et d'attendre, un tout petit paysage. Un bijou de sincérité.

► **Le monde des livres** (du 9 novembre), de Jeroen Olyslaegers, traduit de l'anglais par Catherine Leroux, Folio

1915 sur le front italien. Moins connu que ses grands aînés trinitiens, lesquels Balto Svevo ou Umberto Saba – l'écrivain italien (1896-1966) s'est écrit la première solidaire italienne, durant la première guerre mondiale. Un reportage de guerre, alors même que Trieste appartenait encore à l'Autriche-Hongrie. Le thème des « maîtres » est magistralement traité par l'écrivain voyant Paolo Ruffini dans *Contra des chevaux* qui, à l'art, de la guerre des livres du 9 novembre, écrit, comme en pendant, la guerre des livres. Les troupes italiennes – et surtout, du front de la tranchée. L'enfer en direct, raconté par les

► **Le livre des destins chinois**
Alors, une incantation venue de Chine tout au plus, de l'appartenance viciocrocoïde de sa mère, deux immigrés chinois, ils se prennent agiles « d'être », qui de ses doigts d'écriture appliquée du livre des rêves. L'écroulement du père d'après de Marie, nouvelle venue maître la langue et s'agitait retourné, à partir du dessin du plateau sur sa « mère » – les destins multiples de leur famille même temps que les splendides raffinés et les

crivales qui ont fait le XXe siècle. Les cinq romans (finlandais) prestigieuses Man Booker Prize). Mais prend la préface de l'époque pour souligner avec érudition et question de l'immémorable à affirmer surtout le pouvoir de l'œuvre d'art. **■**

► **Nous qui n'étions rien** (Du Nocturne), de Madeleine Thien, traduit (édité) par Catherine Leroux, Folio

Les secrets du jardin de Pia P. Entre le carnet de notes, le journal, l'essai, la promenade botanique, c'est avec naturel ment que l'écrivain italienne Pia Pera (1959) consacre à une formidable méditation de vie et d'Attila d'une maladie neurodégénérative à l'Annabell, cette romanesque, essayiste et du ruse qui entretient jalousement son vaste consacré ce dernier témoignage à cette passion des réflexions douces-amères. Si la maladie gradation irréversible du corps sont centrale, le récit est encore à son jardin – un titre de Emily Dickinson – Pia Pera trouve une nouveauté dans ce qu'elle aurait pu juger incongru diagnostic : le passage forcé de créatures à coït d'accepter calmement l'être que l'on a petit et d'attendre, un tout petit paysage. Un bijou de sincérité.

► **Le monde des livres** (du 9 novembre), de Jeroen Olyslaegers, traduit de l'anglais par Catherine Leroux, Folio

1915 sur le front italien. Moins connu que ses grands aînés trinitiens, lesquels Balto Svevo ou Umberto Saba – l'écrivain italien (1896-1966) s'est écrit la première solidaire italienne, durant la première guerre mondiale. Un reportage de guerre, alors même que Trieste appartenait encore à l'Autriche-Hongrie. Le thème des « maîtres » est magistralement traité par l'écrivain voyant Paolo Ruffini dans *Contra des chevaux* qui, à l'art, de la guerre des livres du 9 novembre, écrit, comme en pendant, la guerre des livres. Les troupes italiennes – et surtout, du front de la tranchée. L'enfer en direct, raconté par les

► **Le livre des destins chinois**
Alors, une incantation venue de Chine tout au plus, de l'appartenance viciocrocoïde de sa mère, deux immigrés chinois, ils se prennent agiles « d'être », qui de ses doigts d'écriture appliquée du livre des rêves. L'écroulement du père d'après de Marie, nouvelle venue maître la langue et s'agitait retourné, à partir du dessin du plateau sur sa « mère » – les destins multiples de leur famille même temps que les splendides raffinés et les

crivales qui ont fait le XXe siècle. Les cinq romans (finlandais) prestigieuses Man Booker Prize). Mais prend la préface de l'époque pour souligner avec érudition et question de l'immémorable à affirmer surtout le pouvoir de l'œuvre d'art. **■**

► **Nous qui n'étions rien** (Du Nocturne), de Madeleine Thien, traduit (édité) par Catherine Leroux, Folio

Les secrets du jardin de Pia P. Entre le carnet de notes, le journal, l'essai, la promenade botanique, c'est avec naturel ment que l'écrivain italienne Pia Pera (1959) consacre à une formidable méditation de vie et d'Attila d'une maladie neurodégénérative à l'Annabell, cette romanesque, essayiste et du ruse qui entretient jalousement son vaste consacré ce dernier témoignage à cette passion des réflexions douces-amères. Si la maladie gradation irréversible du corps sont centrale, le récit est encore à son jardin – un titre de Emily Dickinson – Pia Pera trouve une nouveauté dans ce qu'elle aurait pu juger incongru diagnostic : le passage forcé de créatures à coït d'accepter calmement l'être que l'on a petit et d'attendre, un tout petit paysage. Un bijou de sincérité.

► **Le monde des livres** (du 9 novembre), de Jeroen Olyslaegers, traduit de l'anglais par Catherine Leroux, Folio

1915 sur le front italien. Moins connu que ses grands aînés trinitiens, lesquels Balto Svevo ou Umberto Saba – l'écrivain italien (1896-1966) s'est écrit la première solidaire italienne, durant la première guerre mondiale. Un reportage de guerre, alors même que Trieste appartenait encore à l'Autriche-Hongrie. Le thème des « maîtres » est magistralement traité par l'écrivain voyant Paolo Ruffini dans *Contra des chevaux* qui, à l'art, de la guerre des livres du 9 novembre, écrit, comme en pendant, la guerre des livres. Les troupes italiennes – et surtout, du front de la tranchée. L'enfer en direct, raconté par les

► **Le livre des destins chinois**
Alors, une incantation venue de Chine tout au plus, de l'appartenance viciocrocoïde de sa mère, deux immigrés chinois, ils se prennent agiles « d'être », qui de ses doigts d'écriture appliquée du livre des rêves. L'écroulement du père d'après de Marie, nouvelle venue maître la langue et s'agitait retourné, à partir du dessin du plateau sur sa « mère » – les destins multiples de leur famille même temps que les splendides raffinés et les

crivales qui ont fait le XXe siècle. Les cinq romans (finlandais) prestigieuses Man Booker Prize). Mais prend la préface de l'époque pour souligner avec érudition et question de l'immémorable à affirmer surtout le pouvoir de l'œuvre d'art. **■**

► **Nous qui n'étions rien** (Du Nocturne), de Madeleine Thien, traduit (édité) par Catherine Leroux, Folio

De meest gefotografeerde stand van de Foire du Livre

Het Vlaamse eregastpaviljoen kan gerust de meest opvallende, aantrekkelijke en uitnodigende plek van de Foire du Livre de Bruxelles van 2019 worden genoemd. Onder de 'Flirt Flamand'-neonletters werden de meeste foto's genomen van de hele beurs. Iedereen wilde wel een selfie voor de opvallende, open, ronde en roze stand van de Vlaamse eregast.

De prachtige stand was het resultaat van een mooie samenwerking tussen Exhibit International (bouw) en Deusjevoo (ontwerp). Zij wisten de oorspronkelijke vraag van het VFL perfect in een werkelijke stand te vertalen: 'een theater met een intieme sfeer en een flexibele opstelling, akoestisch zoveel mogelijk afgeschermd van de drukte op de beursvloer, met een open en uitnodigende uitstraling.'

Het ronde theater werd geplaatst in een open ruimte, met aan één kant een technische ruimte. Die werd aan de buitenkant benut door er de Flirt Flamandcampagne een mooie plek op te geven. Op de lange muur tekenden we – samen met designbureau Shtick – ook een stroomdiagram dat bezoekers moest leiden naar hun 'Flirt Flamand' of date met een boek. Dat werd duidelijk uit de begeleidende tekst:

Vlaamse literatuur klonk nog nooit zo verleidelijk. Stap binnen in ons theater en ontmoet meer dan zestig auteurs, illustratoren en vertalers. Of ben je op zoek naar een literaire date? Alles begint met de juiste openingszin. Wij helpen jou graag op weg naar het perfecte eerste afspraakje... met een boek!

Aan de andere kant sloot het paviljoen aan op de boekhandel van de Antwerpse Boekenbeurs, uitgebaat door Salvator. Het was fijn samenwerken met hen voor de organisatie van signeersessies voor en na programma's met Vlaamse auteurs.

Bestek ontwerp

Op 3 september 2018 verstuurde het VFL een bestek voor de ontwikkeling van het standontwerp voor 'Vlaanderen eregast van de Foire du Livre de Bruxelles 2019'. In een eerste ronde stelden vijf bureaus zich kandidaat om een ontwerp in te dienen, namelijk Exhibit International, ZOOM, Deusjevoo, GL Events en ZooT! We beoordeelden hun motivatie en ingestuurde profiel op basis van referenties, innovatie, relevantie en functionaliteit. In een tweede fase vroegen we aan ZOOM, Deusjevoo en ZooT! om een offerte in te dienen. Alle

drie gingen ze op dat aanbod in, en kwamen ze bij ons op kantoor hun project toelichten.

We kozen er uiteindelijk voor om met Deusjevoo in zee te gaan. Het voorgestelde ontwerp was het meest aantrekkelijk en scoorde ook functioneel het best. Deusjevoo had het beste voorstel om de geluidshinder te beperken en de akoestische problematiek op te lossen en beschikte over aantoonbare expertise. Deusjevoo heeft veel ervaring met het ontwerpen en bouwen van beursstands, een belangrijk pluspunt gezien de strakke deadlines.

Bestek bouw

Op 29 november 2018 verstuurde het VFL een bestek voor de uitvoering van het standontwerp van Deusjevoo. We nodigden drie bureaus uit om een offerte in te dienen: Deusjevoo zelf, Exhibit International en GL Events. GL Events besloot om niet op de uitnodiging in te gaan. Deusjevoo en Exhibit International dienden een offerte in.

Exhibit International scoorde iets lager op de kwaliteit van de uitvoering van het ontwerp, omdat we dachten dat deze mogelijk iets verder van het originele ontwerp lag dan wanneer Deusjevoo – het bureau dat het ontwerp tekende – het plan uitvoerde. Toch kozen we voor Exhibit International om de stand te bouwen op de Foire du Livre, omdat het voorstel een zeer concurrentiële prijs bevatte.

Duurzaamheid

De stand werd na de Foire du Livre voor een deel – zoals gepland – vernietigd. Ongeveer een derde van de elementen van het theater blijven bewaard bij Exhibit International voor een eventuele volgende aanwezigheid op de Foire du Livre of elders. Daarnaast werden ook de drie neons gerecupereerd, net als de gordijnen, de kussentjes, de lichtbakken enz.

“Iedereen wilde wel een selfie voor de opvallende, open, ronde en roze stand van de Vlaamse eregast.

Geen Flirt Flamand zonder sterke partners

Een project als Flirt Flamand organiseer je niet alleen. Voor het hele eregastproject werkte het VFL om te beginnen heel nauw samen met hoofdorganisator Foire du Livre de Bruxelles. Het team van Flirt Flamand zat meermaals samen met het kernteam (directie, communicatie, productie) van de Foire du Livre, aanvankelijk om de grote lijnen uit te tekenen en later om steeds concretere afspraken te maken over hoe het Vlaamse eregastschap vorm zou kunnen krijgen en gecommuniceerd moest worden naar een tweetalig publiek.

In een aantal bijeenkomsten met de programmatoren van de Foire du Livre werd bekeken hoe en waar we bruggen konden slaan tussen hun en onze programma's en tussen Vlaamse en Franstalige auteurs of illustratoren. We stelden voor om een aantal 'grotere' namen te programmeren op hun Théâtre des Mots (Carl Cneut – samen met Carl Norac, Bart Moeyaert en Gerda Dendooven – samen met Kitty Crowther) of Place de l'Europe (David Van Reybrouck en Stefan Brijs – met Alain Mabanckou (die helaas annuleerde) en Jeroen Olyslaegers – met David Diop en Philippe Collin). Voor onze stripauteurs (Brecht Evens, Brecht Vandenbroucke, Herr Seele, Conz en Steven Dupré) was het een plezier om te mogen optreden in het Palais des Imaginaires, met zijn reusachtige scherm en digitale snufjes.

Passa Porta

Om ook de Nederlandstalige Brusselaar te betrekken, konden we van bij het begin rekenen op de steun van Passa Porta. Als internationaal literatuurhuis heeft Passa Porta bij uitstek ervaring met het organiseren van literaire evenementen in Brussel en voor een meertalig publiek. In een eerste fase – toen het idee nog leefde om tijdens de laatste beursdag op verschillende Brusselse locaties een nevenevenement met Vlaamse auteurs te organiseren – wierp Passa Porta zich op als trekker van deze 'Brusseldag', een voorstel waar we dankbaar op ingingen.

“ Om ook de Nederlandstalige Brusselaar te betrekken, konden we van bij het begin rekenen op de steun van Passa Porta.

En cours de route wijzigden de plannen voor zondag echter en ontstond het uiteindelijke concept waarbij we Brusselse organisaties uitnodigden om een literair programma te organiseren op het podium van Flirt Flamand in het hart van de Foire du Livre zelf. Dit leidde tot een zeer interessant en afwisselend programma. Passa Porta nam een

andere rol aan en zorgde – als een van de deelnemende organisaties – voor een mooie en druk bijgewoonde sessie, waarbij succesdebutantes Adeline Dieudonné en Lize Spit geïnterviewd werden door Passa Portadirecteur Adrienne Nizet.

Brusselse organisaties

Diezelfde zondag 17 februari palmden – onder de noemer Brusselse organisaties en hun coups de cœur – ook een aantal andere Brusselse organisaties ons podium in en vulden de ‘arena’ met een gemengd en geïnteresseerd publiek. Bozar, De Pianofabriek, KVS, Kaaitheter, Midis de la Poésie, Muntpunt, Septentrion en het Strijpmuseum vulden het paviljoen met auteursgesprekken, lezingen en workshops (zie [hoofdstuk Auteurs- en scholenprogramma](#) voor meer details).

Uiteraard praatten we ook met Brusselse organisaties DeBuren, BRONKS en MIMA over een mogelijke samenwerking, maar zij kozen ervoor om niet deel te nemen omdat het niet paste in hun planning en/of prioriteiten.

deAuteurs

De Brusselse vereniging deAuteurs nodigden we uit om een sessie te verzorgen tijdens het professionele programma op vrijdag 15 februari. Samen met hun Franstalige collega's van la SCAM, le Service des Auteurs, lichtten ze toe hoe het onderhandelen over auteurscontracten in beide landsdelen verloopt.

Iedereen Leest

De samenwerking met Iedereen Leest was beperkter dan we eerst hadden voorzien. Het VFL werkt jaarlijks met (onder meer) deze leesbevorderingsorganisatie samen voor het scholenprogramma op de Boekenbeurs en dat wilden we graag opnieuw doen in Brussel. De manier van werken voor het parcours dat de Foire du Livre

organiseerde voor scholieren bleef echter heel lang vaag en de inbreng die van ons verwacht werd onduidelijk. Uiteindelijk werd de organisatie van het parcours uit handen gegeven aan de Service général des lettres et du livre van de Fédération Wallonie-Bruxelles en werd Flirt Flamand ‘slechts’ een halte op het scholenparcours. Hiervoor verzonnen we zelf een opdracht met de happertjes en de boekenstand (zie hoofdstuk Auteurs- en scholenprogramma voor meer details).

Uitgevers

Eind mei 2018 nodigde het VFL de Vlaamse uitgevers uit voor een infosessie in Antwerpen. Daar lichtten we onze plannen toe en vroegen om feedback en suggesties. Doel was om hen te stimuleren contact op te nemen met hun Franstalige collega's en hen aan te sporen iets te doen met Vlaamse auteurs.

Via een mailing werden alle Franstalige uitgevers van Vlaamse auteurs geïnformeerd over het feit dat Vlaanderen in 2019 eregast zou zijn op de Foire du Livre. We stimuleerden hen om in te zetten op Franse vertalingen van Vlaamse auteurs en om hen uit te nodigen naar de beurs. Er waren verschillende uitgevers die wat schoven met hun planning om de vertalingen op tijd klaar te hebben voor de beurs. Ook kregen enkele Vlaamse auteurs behalve het programma bij Flirt Flamand het aanbod voor een lezing, interview, signeersessie... op de stand van hun Franstalige uitgever.

“ Er waren verschillende uitgevers die wat schoven met hun planning om de vertalingen op tijd klaar te hebben voor de beurs.

Ons Erfdeel niet te na gesproken – dat al sinds jaar en dag aanwezig is met een Septentrionstand – was Clavis de enige Vlaamse uitgever met een eigen beursstand, naast zijn Franstalige tegenhanger Mijade. De andere Vlaamse uitgevers toonden in deze fase geen interesse om

zelf een beursstand aan te vragen, omdat ze vreesden weinig publiek te vinden voor hun Nederlandstalige aanbod. Een zeer begrijpelijke bedenking – bij een eerste Frans-/Nederlandstalige samenwerking – maar ook een gemiste kans als je voortgaat op de vele vragen naar Nederlandstalige boeken waarmee mensen de infobalie van Flirt Flamand overstelpten.

Boek.be

Gelukkig konden zij hun hart ophalen in de boekenstand van de Antwerpse Boekenbeurs en boekhandel Salvator tegenover het Vlaamse paviljoen. Daar was een mooi aanbod aan Nederlandstalige boeken van Vlaamse auteurs in verschillende genres te vinden, telkens met de Franse vertaling erbij. Bijna alle auteurs uit het Flirt Flamandprogramma hielden in deze boekenstand een signeersessie.

De Antwerpse Boekenbeurs en de Foire du Livre hebben een samenwerkingsovereenkomst voor drie jaar. Die werd aangekondigd op de openingsavond van de Boekenbeurs in oktober 2018, waar minister Sven Gatz ook de campagne van Flirt Flamand lanceerde. In aanloop naar de Boekenbeurs en naar de Foire du Livre zaten het VFL en Boek.be, de organisator van de Boekenbeurs, verschillende keren samen om af te stemmen over auteurs, boekenaanbod en communicatie.

In het teken van toeleiding van publiek en verspreiding van onze communicatie hadden we gesprekken met de Brusselse bibliotheken en gemeenschapscentra (VGC en rechtstreekse contacten met individuele gemeenschapscentra), Visit Brussels, de VRT, de Foyer, het Huis van het Nederlands, de Service général des Lettres et du Livre van de Fédération Wallonie Bruxelles en Direction des Lettres.

Speelse campagne zet de toon

De Foire du Livre de Bruxelles werd feestelijk geopend op woensdag 13 februari 2019 voor een publiek van genodigden. Omdat het openbaar vervoer die avond staakte, was de opkomst iets minder groot dan gehoopt. Maar toch vonden heel wat professionelen, van auteurs over uitgevers tot boekhandelaars, politici en bibliothecarissen, de weg naar Tour & Taxis.

Vlaams stripauteur Wauter Mannaert mocht de openingsceremonie voltrekken met een kort maar krachtig concert de dessin. Minister van Cultuur Sven Gatz vertelde vervolgens waarom hij het belangrijk vindt dat Vlaamse literatuur een plek krijgt op de Foire du Livre. Hij zou normaal gezien een tandem vormen met zijn Franstalige collega Alda Greoli, maar zij moest last minute afzeggen wegens andere verplichtingen. De toenadering tussen de Franstalige en Nederlandstalige boekenwereld in België past in het culturele samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse en Franse Gemeenschap.

“ Met onze deelname als eregast aan de Foire du Livre tonen we ons kunnen op literair vlak aan een Franstalig publiek, van jeugdliteratuur tot poëzie en strips. Bovendien stellen we zo het Nederlandstalig cultureel netwerk in Brussel in de kijker en brengen we in onze superdiverse hoofdstad de gemeenschappen dichterbij elkaar.

Sven Gatz

Opvallend was dat alle sprekers, van de voorzitter van de raad van bestuur van de Foire du Livre tot Rudi Vervoort, minister-president van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, meegingen in de metafoor van Flirt Flamand. Iedereen had het over ‘flirten’ met onze burens en een publiek ‘verleiden’. Dat bevestigde meteen dat het een goede keuze was om voor een speelse campagne met een open en positieve boodschap te kiezen.

Na de ceremonie konden de genodigden de Foire du Livre in primeur bezoeken. Op de Flirt Flamandstand kregen ze een glas en een hapje aangeboden, alles in roze tinten. Er stond ook een photobooth die selfies meteen printte en digitaal verstuurde. De open, opvallende, in het oog springende stand mét knipoog was voor veel bezoekers een aangename verrassing. En zo was de toon gezet voor een bijzonder geslaagd eregastschap.

Fine fleur van de Vlaamse literatuur

Van donderdag tot en met zondag presenteerde Flirt Flamand in totaal 45 programma's op de Foire du Livre. Zowel in het eigen paviljoen als op drie andere grote podia werd Vlaamse literatuur aan het beurspubliek voorgesteld door meer dan 60 Vlaamse auteurs, illustratoren, slamdichters en vertalers in en uit het Nederlands: de *fine fleur* van de Vlaamse literatuur.

Bij het selecteren van de auteurs was een recente vertaling in het Frans het belangrijkste criterium. De Foire du Livre blijft in de eerste plaats een Franstalige boekenbeurs, en we wilden het publiek warm maken voor auteurs van wie ze na een voorstelling ook het boek konden kopen in hun moedertaal. Vervolgens streefden we naar een evenwicht in alle genres: proza, kinder- en jeugdliteratuur, strips en graphic novels, non-fictie, poëzie en theater. Ook de variatie in presentatievormen namen we mee in de puzzel: van auteursgesprekken, lezingen en debatten over slam battles tot (interactieve) workshops.

Literair vertalers

Dat de literair vertaler een prominente plek moest krijgen in ons programma, stond van bij het begin vast. Zonder hen geen vertaalde literatuur, geen kruisbestuiving en culturele rijkdom. Daarom gingen verschillende auteurs in gesprek met hun vertaler in het Frans en werd er ook ingezoomd op de vertaalpraktijk zelf. Tijdens de nocturne van de Foire du Livre op vrijdagavond stond literair vertalen centraal. In het theater van Flirt Flamand lichtten literair vertalers Daniel Cunin en Bart Vonck hun vertaalprojecten toe en interviewde Annabelle Van Nieuwenhuyse vertalers in en uit het Nederlands over hun bijzondere ambacht.

“ **Dat de literair vertaler een prominente plek moest krijgen in ons programma, stond van bij het begin vast. Zonder hen geen vertaalde literatuur, geen kruisbestuiving en culturele rijkdom.**

Daarnaast werden er inspanningen geleverd om de ontmoeting tussen Nederlandstalige en Franstalige literatuur een plek te geven. Zo traden verschillende auteurs en illustratoren in gesprek met hun anderstalige collega's op het podium van het paviljoen en programmeerde de Pianofabriek telkens tijdens het laatste openingsuur van de beurs een tweetalige performance met slamdichters.

Op drie podia van de Foire du Livre zelf (Théâtre des Mots, Palais des Imaginaires, Place de l'Europe) zetten we samen met het vaste programmatieteam van de beurs littéraire formules op poten met auteurs van beide kanten van de taalgrens. Op de Place de l'Europe namen Jeroen Olyslaegers en David Van Reybrouck deel aan gesprekken over oorlog en (de)kolonisatie binnen het thema 'Nos futurs'. In het multimediale Palais des Imaginaires gaven dan weer stripauteurs Brecht Evens, Herr Seele, Brecht Vandenbroucke, Steven Dupré en Conz een staalkaart van hun tekentalent. Op het Théâtre des Mots waren o.a. Bart Moeyaert, Gerda Dendooven en Stefan Hertmans te zien.

Volle zalen

Het theater van Flirt Flamand liep volledig vol voor auteursgesprekken met onder meer Tom Lanoye, Jeroen Olyslaegers en Lize Spit. Over de gehele lijn trok ons podium veel volk, waarbij de aantallen schommelden tussen 20 en 70 bezoekers. Ook de Vlaamse programma's op de Place de l'Europe en in het Palais des Imaginaires werden door heel wat nieuwsgierigen gevolgd. De opkomst voor Théâtre des Mots, het grootste podium van de Foire du Livre, viel jammer genoeg tegen. Dat bleek niet alleen zo te zijn voor de Vlaamse auteurs, maar ook voor de programma's van de Foire du Livre zelf, die dit meeneemt in zijn evaluatie.

Een belangrijke doelstelling van Flirt Flamand was om meer Nederlandstaligen de Foire du Livre te laten bezoeken. Daarom wilden we alle programma's toegankelijk maken voor Nederlands- en Franstaligen. We schakelden tweetalige

moderatoren en simultaantolken in, werkten met live vertalingen in de microfoons op het podium en met headsets. Het was een boeiende ervaring, waaruit we alvast enkele aanbevelingen voor de toekomst onthouden. Bijvoorbeeld dat het Nederlandstalige publiek vaak geen beroep deed op de tolken, maar liever gesprekken in het Frans volgde. En dat de programma's waar Nederlandstalige auteurs hun moedertaal spraken (dat simultaan in het Frans werd vertaald) vaak veel beter overkwamen dan wanneer ze Frans spraken.

“ Het theater van Flirt Flamand liep volledig vol voor auteursgesprekken met onder meer Tom Lanoye, Jeroen Olyslaegers en Lize Spit.

We waren van plan om op drie ochtenden, een uurtje voor de beurs opening voor het grote publiek, een VIP-programma te presenteren voor een doelgroep die de weg naar de Foire du Livre wellicht niet vanzelf zou vinden. We hadden hierover gesprekken met onder meer Palhik Mana, Luisterpunt, Brusselse gemeenschapscentra, het Huis van het Nederlands enz. Ondanks de ruime ervaring van de Foire du Livre met doelgroepenwerking, waarop wij hoopten te kunnen voortbouwen, liep dit niet helemaal zoals gepland. Uiteindelijk konden we enkel op zondagochtend een programma presenteren voor een bijzondere doelgroep: de ouderen van de Conseil Consultatif des Aînés de Molenbeek. Zij kregen de kans om bij het ontbijt kennis te maken met Lize Spit en haar debuut ‘Het smelt’ tijdens een interview met Adrienne Nizet.

Brusselse coups de coeur

De rest van de zondag palmden zeven Brusselse organisaties de Flirt Flamandarena in. Voor de organisaties was het vaak een eerste kennismaking met de Foire du Livre, en een mooie kans om zich te profileren bij het (overwegend Franstalig) publiek. De externe programmatie maakte het aanbod van Flirt Flamand bovendien rijker en diverser, en trok duidelijk ook een groot publiek aan, deels aangetrokken door de promotie die de Brusselse organisaties zelf voerden. Het werd een groot feest voor alle Brusselaars in het midden van de Foire du Livre.

- 's Ochtends nodigde Muntpunt jong en oud uit om actief en creatief aan de slag te gaan om een eigen 'megazine' te maken. Het publiek werd begeleid door tekenaars Gabri Molist en Pauline Spira.
- Daarna kwam Michael De Cock van de KVS voorlezen uit (de Franse vertaling van) 'Rosie en Moussa'. Samen met de geprojecteerde illustraties van Judith Vanistendael nam hij het publiek mee op avontuur door Molenbeek.
- Pieter De Poortere en zijn Boerke werden door Tine Anthoni van het Stripmuseum voorgesteld. Daarna werd het publiek onder leiding van Pieter uitgedaagd om een eigen interpretatie te tekenen van bekende portretten uit de kunstgeschiedenis.
- Passa Porta verzorgde een mooie en druk bijgewoonde sessie, waarbij succesdebutantes Adeline Dieudonné en Lize Spit geïnterviewd werden door Passa Portadirecteur Adrienne Nizet.
- Bozar nodigde Franstalige auteurs Tomas Gunzig, Jean Bofane en Myriam Leroy uit om te schrijven over Vlaanderen. Dit leidde tot drie teksten in Le Soir, overgenomen door De Standaard, waarover de drie auteurs op het podium van Flirt Flamand in gesprek gingen met Béatrice Delvaux van Le Soir.
- Septentrion vroeg op zijn beurt Franstalige auteurs Caroline Lamarche, Véronique Bergen en Caroline De Mulder om te schrijven (in het tijdschrift) en te vertellen (voor het Flirt Flamandpubliek) over hun favoriete Vlaamse boek.
- De dag – en het Flirt Flamandavontuur – werd afgesloten met een installatie van Kaaithheater. In hun Beauty Verhalen Salon kon het publiek even weg zijn van de wereld. In een één-op-één ontmoeting met een van de dames van het salon, kon je geblinddoekt en met een koptelefoon op je hoofd luisteren naar verhalen van ver en dichtbij terwijl je genoot van een handmassage. Het werd een mooie, intieme en serene afsluiter van een bijzondere vierdaagse.

“ Het werd een groot feest voor alle Brusselaars in het midden van de Foire du Livre.

Om organisatorische en planningsredenen kwamen een aantal voorstellen van Brusselse organisaties op andere dagen in het programma terecht. Zo organiseerden we samen met Midis de la Poésie op donderdag een poëziesessie met Lisette Lombé en Els Moors en op vrijdag een ontmoeting tussen Delphine Lecompte en Pascal Leclerq. Met De Pianofabriek organiseerden we op donderdag, vrijdag en zaterdag een slot met als titel PoëziePoésiePoetry SLAM! waarbij telkens vier getalenteerde slamdichters beurtelings het podium innamen met hun meertalige woordkunsten. Presentator van dienst was Philip Meersman, programmator van De Pianofabriek en zelf ook slamdichter, voor de gelegenheid in een woordspelerig ‘flamant rose’-kostuum. Op zaterdag ten slotte stelden schrijfster Rachida Lamrabet en Sarah Avci van de Brusselse organisatie Palhik Mana het project Moedertongen voor. Met dit project maken ze verhalen en theater met maatschappelijk kwetsbare vrouwen. Enkele van deze ‘Moedertongen’ lazen ook voor uit eigen werk.

Scholenprogramma

Op donderdag en vrijdag werd het Vlaamse paviljoen opengesteld voor het bezoek van Brusselse scholen. Verspreid over beide dagen stelden we negen programma's voor op maat van het jonge publiek. Van een workshop 'aardappelstempelen' over een tekeninterview en auteursgesprek tot een slamsessie: de voorgestelde programma's boden een staalkaart van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in al zijn facetten.

Samen met het team van de Foire du Livre nodigden we zowel Frans- als Nederlandstalige scholen in en om Brussel uit om onze Flirt te komen ontdekken. Tijdens deze twee dagen mochten we in totaal 249 leerlingen van zes tot en met vijftien jaar uit elf verschillende Brusselse klassen ontvangen voor een programma op ons paviljoen.

In totaal bezochten tijdens de afgelopen beurseditie meer dan 6.000 leerlingen de Foire du Livre de Bruxelles. Ook kinderen die geen auteursprogramma's bijwoonden, kregen de kans om Vlaamse (jeugd)literatuur te ontdekken. Daarvoor werd samengewerkt met de Service général des lettres et du livre van de Fédération Wallonie-Bruxelles. Het paviljoen van Flirt Flamand werd een halte in hun carnet de métro, een brochure waarmee jongeren en kinderen de verschillende beursstands op een speelse en interactieve manier konden ontdekken. Flirt Flamand ontwierp daartoe een papieren happertje met opdrachten en woordspelletjes aan de hand waarvan het paviljoen ontdekt kon worden.

14-17.02.2019 / Tour & Taxis

Vlaanderen is eregast op de Foire du Livre de Bruxelles 2019 en stelt er de crème de la crème van de Vlaamse literatuur voor. Ontmoet je favoriete Vlaamse auteurs/illustratoren/striptekenaars en hun vertalers en ontdek welke Vlaamse boeken vertaald zijn in het Frans.

Vlaams paviljoen

stand 121

donderdag
14.02

10u Yasmina en de aardappelstempels ☺

Wauter Mannaert laat zien hoe je met aardappelen niet alleen frieten kunt maken maar ook kunt... stempelen!

11u Het meisje en de soldaat ☺

Auteur Aline Sax en illustratrice Ann De Bode vertellen over de ongewone vriendschap tussen een blind meisje en een zwarte soldaat. Interview door Lucie Cauwe.

12u Illustrator vs illustreer ☺

Stéphane Noël bestookt Tom Schamp en Philippe de Kemmeter met knotsgekke vragen. Geniet van hun maffe antwoorden in deze Belgische tekenbattle!

13u Toptekenaar ♥ sterauteur ☺

De Vlaamse topillustratrice Ingrid Godon en de Franstalige sterauteur Carl Norac maakten samen een boek. Lucie Cauwe praat met hen over beren, boos zijn en vriendschap.

14u Een man zat op een bank ☺

Hoe vind je jouw plek in de wereld? Paul Verrept vertelt over de tekst die hij schreef voor Theater Stap. Nadien kwam er een boekje, met fragiele tekeningen van Ingrid Godon.

15u BOEM Paukeslag

Raas en ren tussen de verzen van legendarische avant-garde dichter Paul van Ostaijen met auteur Matthijs de Ridder en slamdichter Philip Meersman.

16u L'amour est féminin au pluriel

Dichteressen Lisette Lombé en Els Moors slaan de handen in elkaar en brengen een krachtige, vrouwelijke boodschap. #Girrrlpower!
In samenwerking met MIDIS DE LA POESIE

17u Hepburn en Frank

Wat hebben Audrey Hepburn en Anne Frank met elkaar gemeen? Jolien Janzing, auteur van *Audrey & Anne*, weet er alles over.

18u PoëziePoésiePoetry SLAM!

Vier getalenteerde slammers nemen je mee op een wervelend meertalig parcours: Hind Eljadid, Zoë Croegaert, Joëlle Sambi & Giovanni Baudonck.

In samenwerking met DE PIANOFABRIEK

vrijdag
15.02

10u Wakker worden! ☺

Luister naar *Word wakker Walter* van Pieter Gaudesaboos en maak samen met hem 'het kleinste boekje ter wereld'.

11u Uilskuikens ☺

Uit de veren met illustratrice Sabien Clement en haar *Uilskuiken en Takkeling*. Kan jij ook een uiltje tekenen?

12u Poes zoekt huis ☺

Leo Timmers leest voor uit *Een huis voor Harry* en jij tekent je allermooiste kat: dun, dik, gestreept of gevlekt.

13u PoëziePoésiePoetry SLAM!

Vier getalenteerde slammers nemen je mee op een wervelend meertalig parcours: Jee Kast, Max Greyson, Nestor Camille Pier en Gioia.
In samenwerking met DE PIANOFABRIEK

14u Vrije geesten aan het woord

Vuurwerk verzekerd, wanneer de Luikse poëet Pascal Leclercq en de Gentse dichteres Delphine Lecompte elkaar ontmoeten. Interview door Michaël Vandebriel.

In samenwerking met MIDIS DE LA POESIE

15u In de sofa met Bader en Verbeke

Annelies Verbeke, de Vlaamse grande dame van het kortverhaal, gaat in gesprek met Ali Bader, Iraakees auteur en sinds enkele jaren ook Brusselaar. Ras-vertaler Philippe Noble modereert.

16u Verloren paradijs

In *Dit is mijn hof* portretteert Chris de Stoop de polder uit zijn jeugd die tot braakland werd herleid. Ontdek een verloren paradijs in woord en beeld.

17u Dromen van België/Brussel

Zijn België en Brussel een hellhole of een utopie? Nina Verhaeghe vraagt het aan Pascal Verbeken en Philippe Van Parijs.

18u Jeroen Olyslaegers begeistert

Met *WIL* sloot Jeroen Olyslaegers zijn drieluik af met een mokerslag. Stéphanie Vanasten legt hem het vuur aan de schenen.

19u Literair vertalen: vice versa

Bart Vonck vertaalde samen met Daniel Cunin zijn bundel *Teloor, zalig* in het Frans. Met uitgever Pierre-Yves Soucy hebben ze het over deze bijzondere samenwerking.

20u Literair vertalen (NL→FR): tour de force

Literair vertalen, da's een echte tour de force! Isabelle Rosselin, vertaler van onder anderen Griet op de Beeck, treedt in gesprek met Philippe Noble, vertaler van onder meer David Van Reybrouck. Moderator Annabelle Van Nieuwenhuysse.

21u Literair vertalen (FR→NL): hoe doe je dat?

Hoe vertaal je Amélie Nothomb naar het Nederlands en hoe pak je Georges Perec aan? Vertalers Marijke Arijns en Rokus Hofstede geven een inkijk. Moderator: Annabelle Van Nieuwenhuysse.

zaterdag 16.02

10u Toi et moi ☺

Ik zie jou, zie jij mij? Zoveel mensen komen en gaan, zo weinig staan er stil. In deze familieworkshop drukt illustrator [Alain Verster](#) even op de pauzeknop.

11u BRRRUXELLES

Auteurs [Luc Deflo](#) en [Isabelle Corlier](#) schreven allebei een thriller in een Brussels decor. Annick Capelle gaat in gesprek met Corlier en met [Emmanuèle Sandron](#), de vertaalster van Deflo.

12u Verdichten en vertalen

Kom luisteren naar de bezwerende stem van [Charlotte Van den Broeck](#), wier gedichten je dankzij vertaalster [Kim Andringa](#) nu ook in het Frans kunt lezen. Philippe Noble modereert.

13u Villa des Proses

Uitgevers Harold Polis en Francis Dannemark presenteren hun coup de cœur van de Vlaamse klassiekers: [Willem Elsschot](#).

14u Tijd voor (ont)spanning

De Vlaamse misdaadauteur [Bram Dehouck](#) gaat in dialoog met zijn Franse collega [Sonja Delzongle](#). Dat kan toch enkel leiden tot een crimineel goed gesprek? Gemedereerd door Annick Capelle.

15u Typisch (?) Belgisch

Bestaat er zoiets als een Belgische of Vlaamse identiteit? [Jan Baetens](#), [Karel Vanhaesebrouck](#) en [Jean-Marie Klinkenberg](#) lichten toe.

16u Moedertongen aan het woord

[Rachida Lamrabet](#) en Sarah Avci vertellen hoe ze theater en verhalen maken met maatschappelijk kwetsbare vrouwen. Mét optreden van enkele 'Moedertongen'.

In samenwerking met PALHIK MANA

17u Tom Lanoye goes French

Flamboyant, scherp en beklemmend: [Tom Lanoye](#) presenteert zijn laatste geesteskind *Zuivering* aan het Franse publiek. Gesprek met de schrijver, zijn Franse vertaler [Alain Van Crugten](#) en uitgever Francis Dannemark.

18u PoëziePoésiePoetry SLAM!

Vier getalenteerde slammers nemen je mee op een messcherp meer-talig parcours: [Yannick Moyson](#), [Martijn Bek Vegter](#), [Lisette Ma Neza](#) & [Simon Raket](#).

In samenwerking met DE PIANOFABRIEK

zondag 17.02

Brusselse organisaties en hun coups de cœur!

10u Maak je eigen Magazine ☺

Maak samen met tekenaars [Gabri Molist](#) en [Pauline Spira](#) een 'Magazine' en ga met een uniek souvenir naar huis. Een creatieve workshop voor jong en oud!

In samenwerking met MUNTPUNT

12u Rosie en Moussa ☺

Op avontuur in Molenbeek. [Michael De Cock](#) vertelt over de vriendschap tussen Rosie en Moussa.

In samenwerking met KVS

13u Boerke maakt kunst ☺

Bekijk de moderne kunst met een frisse blik tijdens een workshop onder leiding van Boerke-auteur [Pieter de Poortere](#). Teken je eigen versie van de Mona Lisa in klare lijn!

In samenwerking met STRIPMUSEUM

14u Lecture croisée

Elk op hun manier drukten [Lize Spit](#) en [Adeline Dieudonné](#) hun stempel op de Belgische literatuur. Adrienne Nizet gaat met hen in gesprek over hun bestsellers.

In samenwerking met PASSA PORTA

15u Retour en Flandre

BOZAR en Le Soir nodigden [In Koli Jean Bofane](#), [Thomas Gunzig](#) en [Myriam Leroy](#) uit om Vlaanderen te bezoeken en erover te schrijven in de krant

In samenwerking met BOZAR en LE SOIR

16u Flirten in twee talen

[Caroline Lamarche](#), [Véronique Bergen](#) en [Caroline De Mulder](#) vertellen welk boek van een Vlaamse auteur hun hart sneller doet slaan. Ook te lezen in het tijdschrift *Septentrion. Arts, lettres et culture de Flandre et des Pays-Bas*.

In samenwerking met SEPTENTRION

17u Beauty Verhalen Salon

Stap het Beauty Verhalen Salon binnen en sluit je even af van de buitenwereld. Terwijl je luistert naar de verhalen van verre en nabije burens, geniet je van een handmassage.

In samenwerking met KAAITHEATER

Behalve in het theater van Flirt Flamand vind je de Vlaamse auteurs ook op andere podia.

Théâtre des mots

stand 126

zaterdag 16.02

12u Carll, Carl en het monster

De Vlaamse illustrator [Carll Cneut](#) en de Franstalige auteur [Carl Norac](#) maakten samen het kleurrijke boek *O monster, eet me niet op!*. Lucie Cauwe spreekt met hen over hun werk tijdens een beestachtig gesprek.

15u Tom Lanoye op de planken

Theatrale boekvoorstelling van de Franse vertaling van [Tom Lanoyes](#) laatste roman. Lanoye takes the stage en leest voor uit *Zuivering/Décombres flamboyants*.

zondag 17.02

15u Bart Moeyaert daagt uit ☺

Waggel mee op de pas van *De gans en zijn broer*. [Bart Moeyaert](#) leest voor en zet [Gerda Dendooven](#) en [Kitty Crowther](#) aan het (teken)werk.

16u Stefan Hertmans over *De bekeerlinge*

Hadja Lahbib praat met [Stefan Hertmans](#) over zijn nieuwe internationale succes *De bekeerlinge*.

Palais des Imaginaires

stand 340

zaterdag 16.02

15u Vlaanderens mooiste: stripspecial

Hoezo, mannen kunnen geen twee dingen tegelijk? [Compagnons](#) de route [Brecht Evens](#), [Brecht Vandenbroucke](#) en [Herr Seele](#) ontkrachten dit cliché. Ze tekenen live én beantwoorden alle brave en stoute vragen.

zondag 17.02

15u Steven Dupré en Conz: Suske & Wiske 2.0

Met het hommage-album *Boemerang* plaatsen [Steven Dupré](#) en [Conz](#) Suske & Wiske in een dystopisch universum, waar de geladen actie van elke pagina spat. Ontdek het album én zijn vernuftige makers!

Place de l'Europe

stand 207

zaterdag 16.02

14u Van Congo tot Curaçao

[David Van Reybroucks](#) *Congo. Een geschiedenis* heeft een onomkeerbare impact gehad op de Belgische koloniale herinnering. Met *Les Cigognes sont immortelles* schetste de Frans-Congolese auteur [Alain Mabankou](#) onlangs een beklemmend beeld van post-koloniaal Congo. De personages van [Stefan Brijs'](#) *Maan en Zon* zitten dan weer geklemd tussen het Curaçao van de jaren 60 en Nederland anno 2000. Laurent Raphaël van *Le Vif/L'Express* interviewt de drie auteurs.

In samenwerking met FOIRE DU LIVRE

16u In oorlogstijd

Wat doet oorlog met een mens? Wat maakt je dader of slachtoffer, winnaar of verliezer? Kerenn Elkaïm gaat in gesprek met [Jeroen Olyslaegers](#), [David Diop](#) en [Philippe Collin](#).

In samenwerking met FOIRE DU LIVRE

Signeersessies

stand 122

Na ieder optreden signeren de auteurs hun boeken in de boekhandel tegenover het Vlaamse paviljoen.

Brusselse scholen verleggen hun grenzen

Het VFL vroeg aan de Brusselse organisatie Art Basics for Children (ABC) om voor een tweetalig publiek een scholenproject uit te denken rond boeken, literatuur, schrijven, Vlaamse (strip)auteurs en illustratoren. ABC ging daarop aan de slag met het Franstalige Institut des Dames de Marie uit Sint-Lambrechts-Woluwe en de Nederlandstalige Sint-Albertschool uit Sint-Jans-Molenbeek. De klassen werkten in januari en februari 2019 samen en apart in het ABC-huis en op school.

ART BASICS FOR CHILDREN

ABC (www.abc-web.be) is een Brusselse kunsteducatieve organisatie en het ABC-huis is een open en dynamisch onderzoekscentrum rond kunst, cultuur en educatie, toegankelijk voor mensen van alle leeftijden. Bij alle ABC-projecten staat de persoonlijke creatieve ontwikkeling van elk individu centraal. Deze ontwikkeling verloopt bij iedereen anders en varieert naargelang leeftijd, referentiekader, humeur, enz. ABC creëert een omgeving waarin ieder vanuit zijn of haar eigenheid een weg kan vinden binnen het ruime aanbod aan boeken, visuals, educatieve materialen en impulsen.

ABC zette voor dit project een aantal grote lijnen uit, maar gestuurd door de interesses, leeftijden en achtergronden van de deelnemers leidde dit bij de beide groepen tot twee totaal verschillende trajecten en dito eindresultaten. De 5de en 6de klas van de Sint-Albertschool werkten aan een eigen krant met verschillende katernen en thema's, die ze zelf in kleine oplage drukten. De leerlingen van het tweede middelbaar van het Institut des Dames de Marie schreven en illustreerden een zelfverzonnen verhaal dat ze uitwerkten tot een reusachtige leporello van maar liefst 10,5 meter lang. Een miniversie van de leporello werd opgenomen in de krant.

Gerda Dendooven

Vlaams topillustrator Gerda Dendooven werkte in het ABC-huis een halve dag met de Franstalige jongeren. Ze vertelde hen over haar eigen achtergrond en parcours, liet hen kennismaken met haar kenmerkende collagetechniek en spoorde hen aan om zelf creatief aan de slag te gaan met verschillende technieken.

Beide groepen stelden het resultaat van hun project/traject aan elkaar voor in het Flirt Flamandpaviljoen op de openingsdag van de Foire du Livre. En niet alleen aan elkaar, maar ook aan hoog bezoek: Hare Majesteit Koningin Mathilde en minister van Cultuur Sven Gatz woonden de presentatie bij en gingen met de kinderen en jongeren in gesprek.

De dag startte met een gesprek tussen de minister en de scholieren over de eigen schooltijd, favoriete vakken, leesplezier en lievelingsboeken en het wonen in Brussel. Zodra Koningin Mathilde er was, vertelden Gerda Dendooven en Zoé Joarlette van ABC over de aanpak en het verloop van de projecten, presenteerden de kinderen hun leporello en krant en antwoordden ze op concrete vragen van de koningin.

Groeien

Het was heel mooi om te zien hoe trots de kinderen en jongeren waren op het resultaat van hun werk. Uit hun antwoorden werd duidelijk dat ze erg veel hadden opgestoken van het project. De jongeren van Institut des Dames de Marie zag je letterlijk groeien terwijl ze vertelden over hoe ze zelfstandig iets tot een goed einde hadden gebracht. Het ABC-huis had hun nieuwsgierigheid en fantasie getriggert, de sessie met Gerda Dendooven had hen geïnspireerd en nieuwe perspectieven geboden, het zelfstandig werken gaf hen meer zelfvertrouwen. Ook het feit dat ze samen aan iets werkten en zich nuttig voelden en naar een eindproduct toewerkten, had hen deugd gedaan. En door in gesprek te gaan met de koningin verlegden ze weer een persoonlijke grens.

De resultaten van het project stonden vrij ver af van wat het VFL oorspronkelijk in gedachten had als 'scholenproject'. We dachten aan meer toenadering tussen de groepen en over de taalgrens heen, aan een echte samenwerking tussen beide scholen en aan een gezamenlijk eindproduct dat veel meer gelinkt zou zijn aan Vlaamse literatuur. Vlaamse auteurs en illustratoren en hun werk zaten zeker bij de door ABC aangereikte materialen, maar omdat de organisatie zo zeer vraaggestuurd werkt en de kinderen er vaak andere elementen uitpikten, zijn deze niet overal zeer expliciet aan bod gekomen.

Bij het uitbesteden van de opdracht aan ABC hoorde voor het VFL ook het loslaten van het eigen idee en het vertrouwen op de eigen, specifieke aanpak van de kunsteducatieve organisatie. Voortgaande op de prachtige eindresultaten, de feedback van leerkrachten, begeleiders en leerlingen en de interessante vraaggesprekken tijdens de presentatie, kunnen we niet anders dan besluiten dat het een boeiend en zinvol parcours geweest is.

Koninklijk bezoek

Koningin Mathilde kwam op 14 februari op bezoek bij de opening van de Foire du Livre en de aftrap van Flirt Flamand. Nadat ze verwelkomd werd door de voorzitter en directeur van de Foire du Livre, bezocht ze meteen het Vlaamse erepaviljoen. Hier luisterde ze naar de leerlingen die het resultaat voorstelden van het traject dat ze doorlopen hadden bij ABC. Vanaf het begin stelde ze zeer geïnteresseerd verschillende vragen over het verloop van het project, de keuzes die de kinderen gemaakt hadden, wat ze er zelf van opgestoken hadden, enz.

Na afloop van de presentatie en het gesprek leidden VFL-voorzitter Mia Doornaert en directeur Koen Van Bockstal de koningin rond op de stand van Flirt Flamand. Ze gaven toelichting bij de slogan en het thema en vertelden in het kort over het auteursprogramma en de professionele namiddag. Samen overliepen ze het stroomdiagram op de achterwand van de stand en kwamen zo tot de ideale openingszinnen (van boeken) voor Hare Majesteit. Als afronding hield de delegatie halt bij de boekhandel van Salvator/Boek.be met hun ruime aanbod aan Vlaamse literatuur in het Nederlands én in Franse vertaling. Ook hier toonde de koningin interesse en stelde ze vragen aan de boekhandelaar.

Nadat ze afscheid nam van het Vlaamse paviljoen, bezocht de koningin nog een aantal andere stands en podia van de Foire du Livre en sprak ze met Franstalige uitgevers, (strip)auteurs, illustratoren en andere mensen uit het boekenvak.

De attaché van het Koninklijk Paleis bedankte na afloop via mail voor het vlotte verloop en de goede omkadering. 'H.M. de Koningin was erg tevreden over het bezoek.' Wij dan ook.

“ De kinderen presenteerden hun leporello en krant en antwoordden op concrete vragen van de koningin.

Professionele bruggen bouwen

De Nederlandstalige en Franstalige boekensector zijn in België letterlijk burens van elkaar. Toch is de situatie aan de andere kant van de taalgrens voor veel collega's nog onbekend. Flirt Flamand wilde daarin verandering brengen en de professionele contacten tussen beide sectoren aanzwengelen.

Op vrijdagmiddag 15 februari organiseerden we daarom een professioneel programma in het Herman Teirlinckgebouw in Brussel (Havenlaan 88, 1000 Brussel). De samenwerking met de Vlaamse overheid, die het gebouw beheert, verliep heel vlot. Het moderne en prachtig uitgeruste Herman Teirlinckgebouw voldeed aan alle voorwaarden om een geslaagde professionele dag te organiseren.

Voor uitgevers voorzagen we op vrijdagochtend (van 09u30 tot 12u30) een rechtenmarkt met speeddatesessies van een halfuur. Een vijftigtal uitgevers greep deze kans en stelde hun aanbod aan elkaar voor tijdens slots van telkens 20 minuten.

Om 14u startte het programma voor alle professionelen met twee introductie-lezingen. Eerst nam Aubry Touriel het woord, freelance journalist bij de RTBF, VRT, Le Vif/L'Express en AlterEchos. Hij vertelde het verhaal van Daardaar.be: le meilleur de la presse flamande en français. Vervolgens was het de beurt aan Tom Lanoye. Behalve literaire duizendpoot, flamboyant performer en messcherp chroniqueur van la condition humaine is hij ook een vurig verdediger van meer dialoog en culturele uitwisseling en samenwerking tussen Nederlandstaligen en Franstaligen in België.

“ Een vijftigtal uitgevers stelde hun aanbod aan elkaar voor tijdens slots van telkens 20 minuten.

Nadien vonden nog enkele kortere parallelsessies plaats:

– **De boekensector: Vlaanderen vs. Wallonië**

Koen Van Bockstal (directeur Vlaams Fonds voor de Letteren) en Nadine Vanwelkenhuyzen (directrice générale du Service général des Lettres et du Livre) maken een stand van zaken op.

Sessie 1: Diversiteit en leesbevordering

Sessie 2: Economie versus cultuur

– **Onderhandelen over de taalgrenzen heen**

Nederlandstalige auteurs Gerda Dendooven en Lize Spit en Franstalige auteurs Emmanuèle Sandron en David Vandermeulen vertellen over hun ervaringen met uitgevers en de verschillen over de taalgrenzen heen.

Dirk Leyman, literair journalist, modereert het gesprek in beide talen. In samenwerking met deAuteurs en La Scam.

– **Illustratorenatelier**

Illustratoren uit Vlaanderen en Wallonië bieden een staaltje van hun tekentalent in een open atelier.

– **Onvertaalde literaire pareltjes**

Vertalers in en uit het Frans/Nederlands presenteren hun (nog) onvertaalde lievelingsboeken tijdens deze speeddates.

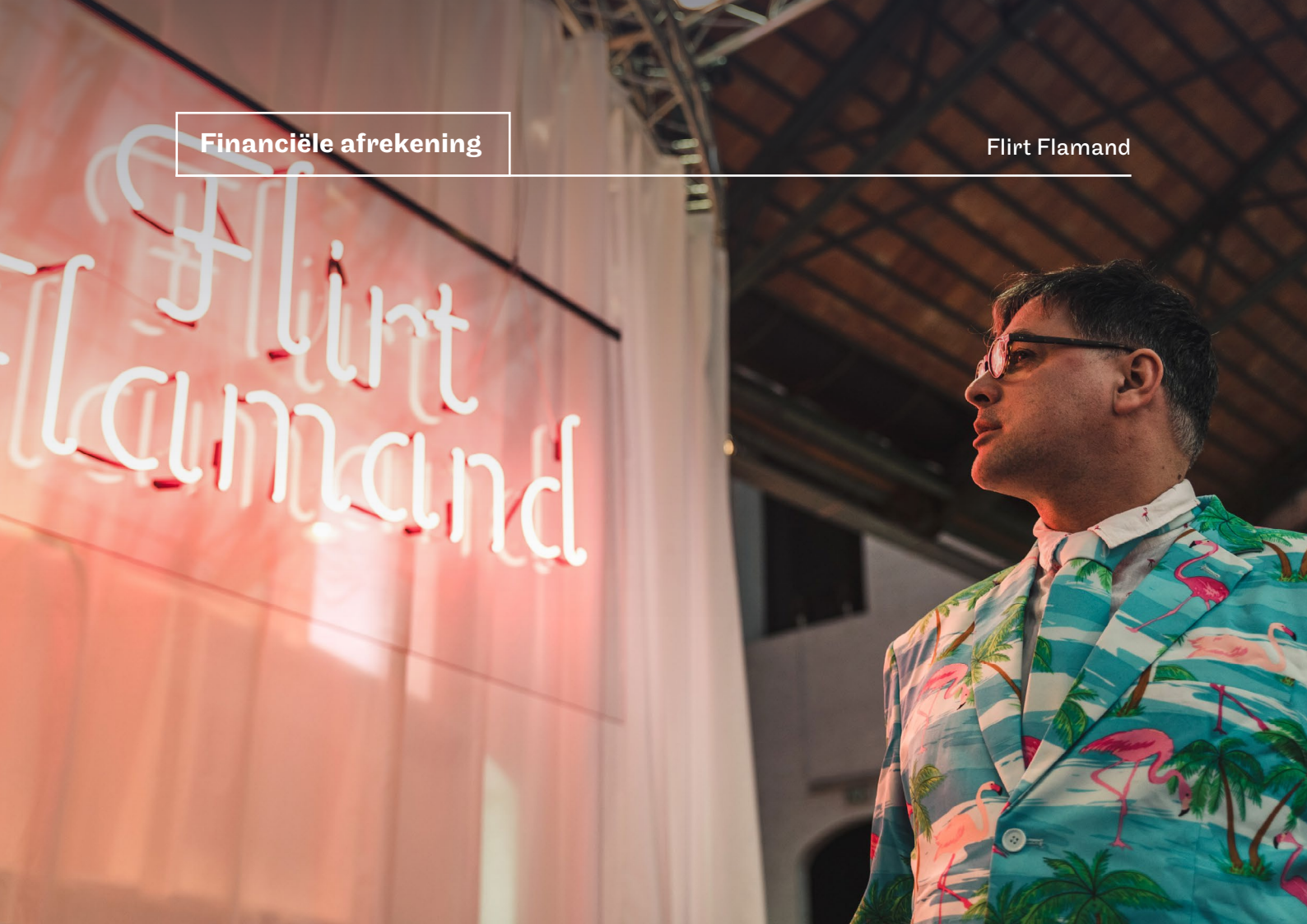
Het professionele programma werd om 17u afgesloten met een netwerkreceptie, hét moment voor Franstalige en Nederlandstalige professionals om elkaar (beter) te leren kennen en visitekaartjes uit te wisselen. Nadien konden ze verder met elkaar praten tijdens de nocturne van de Foire du Livre, die duurde tot 22u.

Met een vijftigtal deelnemers was de opkomst voor deze professionele dag aan de erg lage kant. Ondanks de hulp van Franstalige organisaties zoals ADEB en de Fédération Wallonie-Bruxelles was het niet eenvoudig om de Franstalige professionele boekensector ten volle te bereiken. Dat bleek iets makkelijker bij de Franstalige uitgevers, waarmee het VFL sowieso al een netwerk heeft opgebouwd voor de verschillende genres. Maar ook aan Vlaamse kant was de opkomst mager, en kwamen heel wat deelnemers niet opdagen, ook al waren ze ingeschreven. Ongelukkig genoeg waren er die vrijdag op de Foire du Livre ook nog heel wat andere activiteiten gepland voor professionals uit het boekenvak.

Het was uiteraard de allereerste keer dat een evenement de Belgische boekensector wilde verenigen. Daarom moeten we dit initiatief wellicht nog de kans geven om te groeien. Want het blijft gek dat het boekenvak wél naar Frankrijk en Nederland kijkt en veel minder vaak over de taalgrens van ons eigen land.

“ Het blijft gek dat het boekenvak wél naar Frankrijk en Nederland kijkt en veel minder vaak over de taalgrens van ons eigen land.

Positief saldo over de hele lijn

In het najaar van 2017 gingen het kabinet van Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz, de directie van de Foire du Livre de Bruxelles en het VFL gesprekken aan over een mogelijk Vlaams eregastschap op de Brusselse boekenbeurs. Het VFL kreeg de opdracht een realistische begroting uit te werken, op basis waarvan € 400.000 werd toegekend voor het volledige project. De helft van de middelen komen van het departement Brussel, de helft van het departement Internationaal Cultuurbeleid, die vallen onder de bevoegdheid van minister Sven Gatz.

Een groot deel van de middelen werd gereserveerd voor communicatie. Meer dan 70% daarvan ging rechtstreeks naar de Foire du Livre (zie [hoofdstuk communicatie](#) voor meer details). Daarnaast werkten we van bij het begin een duidelijk (financieel) plan uit met communicatiebureau Shtick, waardoor we deze kosten erg goed konden inschatten.

Paviljoen

De grootste kostenpost is die van het paviljoen, met daarin onder meer de huur van de standoppervlakte (€ 43.696, factuur van de Foire du Livre), kosten voor het ontwerp (€ 11.931, facturen van Deusjevo) en de bouw van de Flirt Flamandstand (€ 104.343, facturen van Exhibit International). Deze post was vooraf het moeilijkst in te schatten, omdat dat gebeurde op het moment dat er nog geen ontwerp klaarlag. Door de erg concurrentiële prijs van onze standenbouwer konden we hier eindigen op een positief saldo van € 12.062 ten opzichte van de oorspronkelijke begroting.

Een andere post die we hebben overschat, is die van de perstrip. We hadden verwacht dat er meer journalisten uit Frankrijk zouden deelnemen dan uit Franstalig België, en dat er dus hogere reis- en verblijfskosten zouden zijn. Bovendien zijn de journalisten slechts twee dagen gebleven, waarbij wij eerst aan drie of vier dagen hadden gedacht. Uiteindelijk bleek de kleinere formule wel zeer goed te werken (zie [hoofdstuk communicatie](#) voor meer details), en leverde het ons een positief saldo op van € 5.023 ten opzichte van de aanvankelijke inschatting.

Honoraria

In de vertaalkosten zitten zowel kosten voor het vertalen van teksten voor sociale media, website en drukwerk als de honoraria van tolken tijdens de Foire du Livre. De honoraria en vervoerskosten is wat we betaalden aan de auteurs en moderatoren in ons auteurs- en professioneel programma. Voor elk optreden voorzagen we een honorarium van € 200. Daarbovenop kregen ze bonnetjes voor een maaltijd en enkele drankjes, wat dan weer in catering is meegeteld. In die kostenpost zit ook de catering voor de openingsreceptie op woensdag en de netwerkreceptie voor professionals uit het boekenvak op vrijdag.

De kostenpost partners bestaat ook volledig uit honoraria, die via de Brusselse culturele partners die op zondag een programma presenteerden rechtstreeks naar de deelnemende auteurs zijn gegaan.

Acht auteurs en vertalers/tolken bleven in Brussel overnachten. Daarbovenop werden ook de hotelovernachtingen van het Flirt Flamandteam meegenomen in de kostenpost hotel.

We stelden voor dit project een team samen met vaste krachten van het VFL – die hiervoor deeltijds werden vrijgesteld van andere taken – en een externe productiemanager. Daardoor konden we de personeelskosten onder controle houden. We konden ook rekenen op enkele stagiairs en vrijwilligers, die we een vrijwilligersvergoeding uitbetaalden.

In de post varia, tot slot, zitten bijvoorbeeld de kosten voor totebags, potloden, de photobooth van woensdagavond, materiaal voor de workshops van illustratoren, enz.

Dankzij strak projectmanagement en enkele meevallers kunnen we het project afsluiten met een positief saldo van € 39.176. In de oorspronkelijke begroting voorzag het VFL nog een inbreng uit eigen middelen van € 16.250, maar die bleek uiteindelijk niet eens nodig te zijn.

Vervolg

Het VFL pleit er graag voor het overschot te kunnen behouden, om het te reserveren voor een vervolg van Flirt Flamand op de Foire du Livre de Bruxelles in 2020. Uiteraard kan de Vlaamse literatuur er slechts op een veel kleinere schaal aanwezig zijn. Maar in samenwerking met de Foire du Livre en Boek.be/de Antwerpse Boekenbeurs moeten we zeker tot een inhoudelijk sterk concept kunnen komen voor een redelijke prijs. Daarover gaan we graag in gesprek met de nieuwe Vlaamse minister van Cultuur.

Inkomsten

Kabinet Gatz – Brussel	€ 200.000
Kabinet-Gatz – Internationaal Cultuurbeleid	€ 200.000
Totaal	€ 400.000

Uitgaven

	BEGROOT	EFFECTIEF	SALDO
paviljoen	€ 192.700	€ 180.638	€ 12.062
vertaalkosten	€ 9.000	€ 8.540	€ 460
honoraria + vervoer	€ 18.750	€ 18.715	€ 35
partners	€ 12.000	€ 11.605	€ 395
hotel	€ 5.000	€ 5.779	€ -779
catering	€ 6.000	€ 5.685	€ 315
communicatie	€ 81.050	€ 80.733	€ 317
perstrip	€ 8.000	€ 2.977	€ 5.023
werkingskosten	€ 6.000	€ 4.586	€ 1.414
stagiairs en vrijwilligers	€ 3.200	€ 2.020	€ 1.180
personeelskosten	€ 53.500	€ 34.997	€ 18.503
varia	€ 4.800	€ 4.548	€ 252
Totaal	€ 400.000	€ 360.824	€ 39.176

Het VFL heeft geen btw-nummer, daarom zijn alle cijfers in de begroting inclusief btw.

Franstalige pers

DATUM	BRON	TITEL	LINK
25.02.2018	RTBF	La Flandre invitée d'honneur de la Foire du Livre de Bruxelles en 2019	
25.02.2018	La Libre Belgique	La Flandre sera invitée d'honneur à la Foire du Livre de Bruxelles en 2019	
25.02.2018	BX1	La Flandre sera l'invitée d'honneur de la Foire du Livre de Bruxelles en 2019	
26.02.2018	Le Soir	Créer du lien entre le(s) nord(s) et le(s) sud(s)	
26.02.2018	PUB	La Flandre, invitée d'honneur de la Foire du Livre	
26.02.2018	Ons Erfdeel blog	La Flandre, invitée d'honneur de la Foire du Livre de Bruxelles en 2019	
26.02.2018	Flandreinfo.be	La Flandre, "invitée d'honneur" de la Foire du Livre de Bruxelles en 2019	
29.10.2018	BX1	La 82e Boekenbeurs d'Anvers ouvre officiellement ses portes	
29.10.2018	Ons Erfdeel	"Flirt Flamand": La Flandre à l'honneur à la Foire du Livre de Bruxelles	
30.10.2018	PUB	Rien de tel que de flirter avec un flamand	
31.10.2018	LU cie & co	"Flirt Flamand" à la Foire du Livre de Bruxelles	
12.01.2019	lesoir.be	Tom Lanoye: « Ce sont les oligarques qui dirigent le monde »	
13.01.2019	lalibre.be	La Foire du livre se prépare: le point sur les grands axes de l'événement	
14.01.2019	La Libre Belgique	La Foire du livre se prépare	
14.01.2019	L'Echo	"Cette Reine Lear est aussi une femme très forte dans la vie d'entreprise"	
14.01.2019	Belga	Foire du Livre 2019 – Un flirt avec la littérature flamande proposé aux visiteurs de la prochaine Foire du Livre	

Overzicht persartikels

14.01.2019	Le Vif L'Express	La Foire du Livre 2019 flirte avec la littérature flamande
14.01.2019	plus.lesoir.be	La Foire du Livre explore les futurs possibles
14.01.2019	Belga	Un flirt avec la littérature flamande proposé aux visiteurs de la prochaine Foire du Livre
14.01.2019	www.lalibre.be	Foire du Livre 2019: Pleins feux sur les lettres de Flandre
14.01.2019	www.lalibre.be	Foire du Livre 2019: Une programmation centrée sur demain
14.01.2019	www.lavenir.net	Foire du Livre de Bruxelles: La Flandre, le futur et un anniversaire
15.01.2019	Metro	La littérature flamande à l'honneur de la prochaine Foire du Livre
15.01.2019	BX1	La Foire du Livre de Bruxelles mettra à l'honneur la Flandre
15.01.2019	L'Avenir	Foire du Livre de Bruxelles: La Flandre, le futur et un anniversaire
15.01.2019	L'Avenir	La Flandre, le futur et un anniversaire
15.01.2019	L'Echo	La Flandre a l'honneur pour cette édition anniversaire
15.01.2019	La Capitale	Flandre invitée à la Foire du Livre
15.01.2019	La Libre Belgique	La Foire du Livre mettra les écrivains flamands à l'honneur
15.01.2019	Le Soir	La Foire du Livre explore les futurs possibles
15.01.2019	Metro	La Foire du Livre flirte avec la Flandre
15.01.2019	www.vrt.be	"Flirt flamand": la Foire du Livre fête ses 50 ans et convie la Flandre
15.01.2019	rtbf.be	Un flirt avec la littérature flamande proposé aux visiteurs de la prochaine Foire du Livre 2019
16.01.2019	Vivrelci	La Foire du Livre fête ses 50 ans
16.01.2019	expatsinbrussels.be	Foire du Livre de Bruxelles
16.01.2019	focus.levif.be	La Foire du Livre flirte avec la Flandre

Overzicht persartikels

17.01.2019	LU cie & co	FLB 2019: “Il faut être deux pour flirter”
21.01.2019	www.actuallite.com	50e Foire du Livre de Bruxelles : futur et lettres flamandes au programme
26.01.2019	Le Soir	C’est l’histoire d’un salaud ordinaire
29.01.2019	LU cie & co	La nostalgie lumineuse d’Alain Verster
26.01.2019	L’Echo	Yasmina et les mangeurs de patates
30.01.2019	Septentrion	Septentrion à la Foire du livre de Bruxelles : visitez notre stand et assistez à nos rencontres et présentations littéraires
1.02.2019	Marie Claire Belgique	La Foire du Livre de Bruxelles clap 50!
1.02.2019	Gael	À vos agendas
1.02.2019	Leaders	Foire du Livre 2019
7.02.2019	Focus Vif	La Foire du Livre
7.02.2019	Le Vif L’Express	Nord magnétique
7.02.2019	Trends tendances	Mémoire troublée
7.02.2019	www.monarchie.be	Foire du Livre de Bruxelles
8.02.2019	www.onserfdeel.be	Comment vivre dans le monde d’aujourd’hui ? : les auteurs Niña Weijers, Sytske van Koeveringe, Arnaud Cathrine et Julia Deck vous donnent une réponse à cette question
8.02.2019	L’Echo	L édition francophone face à la success story flamande
8.02.2019	www.onserfdeel.be	Een Vlaamse flirt op de Boekenbeurs van Brussel – “Un Flirt flamand” à la Foire du Livre de Bruxelles
9.02.2019	L’Echo	Flandre dystopie frontières et féminisme
9.02.2019	L’Echo	Lize Spit: L’auteure derrière le livre
9.02.2019	Le Soir	De l’urgence de lire pour se confronter à d’autres pensées
9.02.2019	Le Soir	L’Europe – La littérature, pour la comprendre

Overzicht persartikels

9.02.2019	Le Soir	Le Flirt flamand – Si on lisait les auteurs de chez nous, plus au nord
9.02.2019	Le Soir	Tel le requin la Foire ne peut cesser d’avancer
9.02.2019	Le Soir	L agenda des Livres du Soir
10.02.2019	Carteprof	News: La Foire du Livre de Bruxelles 2019
11.02.2019	L’Echo	La Flandre, invitée d’honneur de la prochaine Foire du Livre de Bruxelles
11.02.2019	L’Echo	L’édition francophone face à la success story flamande
11.02.2019	La Libre Belgique	Edito sur la Foire du livre : Le temps d’un flirt
11.02.2019	La Libre Belgique	Ce lundi, à l’achat de La Libre, découvrez notre supplément de 16 pages sur la Foire du Livre
11.02.2019	La Libre Belgique	Un flirt flamand très poussé depuis 20 ans
11.02.2019	La Libre Belgique	Flirt avec la Flandre
11.02.2019	La Libre Belgique	Trouble le grand roman d’un salaud ordinaire
12.02.2019	www.rtb.be	La Foire du Livre, 50ème édition et pas une seule ride
12.02.2019	L’Echo	Foire du Livre & financement
12.02.2019	Le petit moutard	La Foire du Livre de Bruxelles 2019
12.02.2019	rtbf.be	La Foire du Livre, 50ème édition et pas une seule ride !
12.02.2019	Vivrelci	Les 7 activités incontournables du week-end en Wallonie et à Bruxelles
13.02.2019	BRUZZ	La littérature flamande en 4 rencards
13.02.2019	La Libre Belgique	Les douze auteurs à rencontrer à la Foire
13.02.2019	La Libre Belgique	Découvrez la foire du livre de Bruxelles en images
13.02.2019	BRUZZ	La Foire du livre flirte avec la Flandre
13.02.2019	rtbf.be	Pour ses 50 ans, la Foire du livre de Bruxelles se met à l’heure du futur

Overzicht persartikels

13.02.2019	Vivrelci	Pour ses 50 ans, la Foire du livre de Bruxelles se met à l'heure du futur
13.02.2019	Le bruit de Bruxelles	Cette année, la Flandre est à l'honneur
13.02.2019	Paris Match	Foire du Livre de Bruxelles : Les rendez-vous à ne pas manquer
13.02.2019	Le Soir	Foire du livre des Talentueux Indés pour mieux s'exporter
13.02.2019	Le Soir	La Foire du livre commence ce jeudi lisez les premiers chapitres des incontournables
13.02.2019	Vlan	Célébrez le jubilé de la Foire du livre
14.02.2019	Trends tendances	Flirt flamand à la Foire du livre
14.02.2019	Femmes d'Aujourd'hui	La Foire du Livre
14.02.2019	Le Soir	C'est parti pour la cinquantième
14.02.2019	Le Soir	Les rendez vous de ce jeudi
14.02.2019	dhnet.be	Foire du Livre 2019 Coup d'envoi de la Foire du Livre entre Flirt flamand et dystopies
14.02.2019	Metro	Foire du Livre 2019 Coup d'envoi de la Foire du Livre entre Flirt flamand et dystopies
14.02.2019	Belga	Foire du Livre 2019 Coup d'envoi de la Foire du Livre entre Flirt flamand et dystopies
14.02.2019	L'Avenir	La Flandre du livre va draguer les francophones
14.02.2019	L'Avenir	Lize Spit Belge en France et Flamande en Wallonie
14.02.2019	La Libre Belgique	Foire du Livre 2019 – Coup d'envoi de la Foire du Livre, entre "Flirt flamand" et dystopies
14.02.2019	RTL.be	Foire du Livre 2019 – Coup d'envoi de la Foire du Livre, entre "Flirt flamand" et dystopies
14.02.2019	Skynet Proximus	Foire du Livre 2019 – Coup d'envoi de la Foire du Livre, entre "Flirt flamand" et dystopies
14.02.2019	Brussels Star	50ème « Foire du Livre », son « Flirt flamand », l'Europe et la BD, à « Tour et Taxis », du 14 au 17 Février

Overzicht persartikels

14.02.2019	bx1.be	Coup d'envoi de la Foire du Livre, la Flandre est à l'honneur
14.02.2019	Le Vif L'Express	Flirt flamand à la Foire du livre
14.02.2019	bx1.be	Foire du Livre 2019 – Coup d'envoi de la Foire du Livre, entre "Flirt flamand" et dystopies
14.02.2019	Ons Erfdeel	Caroline Lamarche, Véronique Bergen, Caroline De Mulder, Charlotte Van den Broeck, Kim Andringa et plusieurs autres protagonistes de la vie littéraire en Belgique: "Septentrion" à la Foire du livre de Bruxelles
15.02.2019	Le Monde	Jeroen Olyslaegers règle ses comptes
15.02.2019	La Libre Belgique	RADIO Un débat sur la littérature flamande
15.02.2019	rtbf.be	Les 7 activités incontournables du week-end en Wallonie et à Bruxelles
15.02.2019	Métro	Une foire du livre à la flamande
15.02.2019	Moustique.be	Qui voir à la Foire du livre ce week-end?
15.02.2019	brusselslife.be/fr	Que faire ce weekend du 15 au 17 février à Bruxelles ?
15.02.2019	Le Soir	Que faire ce week-end ?
15.02.2019	Le Soir	Sven Gatz veut faire de Bruxelles la capitale la plus multilingue
15.02.2019	Le Soir	Foire du Livre: Interforum doit vendre davantage
15.02.2019	Le Soir	Alexandre Lenot prix Première raconte l'exil et la quête de liberté
15.02.2019	Le Soir	Les Flamands, nos frères: la magie des livres
15.02.2019	La Capitale	70 000 visiteurs sont attendus à la Foire du Livre
15.02.2019	La Libre Belgique	Ce vendredi
15.02.2019	La Libre Belgique	Quel est votre livre préféré?
15.02.2019	Tageblatt	Pour comprendre nos futurs
15.02.2019	Flair	On fait quoi ce week end en Belgique?

Overzicht persartikels

16.02.2019	La Libre Belgique	Ce samedi
16.02.2019	lesoir.be	Gunzig, Leroy et Bofane font leur «Retour en Flandre»
16.02.2019	La Libre Belgique	Ce dimanche
16.02.2019	Le Soir	Sven Gatz veut faire de Bruxelles la capitale la plus multilingue
16.02.2019	Le Soir	Ce serait quoi votre Retour en Flandre?
16.02.2019	Le Soir	La Belgique malade de Tom Lanoye
16.02.2019	L'Echo	Les coulisses Discours petits fours et invités d'un jour
17.02.2019	Skynet Proximus	Foire du Livre 2019 – Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
17.02.2019	rtbf.be	Avec 72 000 visiteurs, la 50ème édition de la Foire du livre de Bruxelles a attiré la foule
17.02.2019	RTL.be	Foire du Livre 2019 – Succès de foule pour la 50e édition de la Foire
17.02.2019	lavenir.net	72 000 visiteurs pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
17.02.2019	lalibre.be	Foire du Livre 2019 – Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
17.02.2019	lalibre.be	Foire du livre : Le Maroc sera l'invité d'honneur de la prochaine édition
17.02.2019	dhnet.be	Foire du Livre 2019 – Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
17.02.2019	7sur7.be	Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
17.02.2019	lesoir.be	Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
17.02.2019	lesoir.be	Le Maroc sera l'invité de la Foire du livre 2020
17.02.2019	metrotimes.be	Foire du Livre 2019 – Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
17.02.2019	bx1.be	Foire du Livre 2019 – Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles

Overzicht persartikels

18.02.2019	rtbf.be	Succes de foule pour la 50e edition de la Foire du livre de Bruxelles
18.02.2019	vrt.be	Foire du livre quand les visiteurs francophones achètent des livres en neerlandais
18.02.2019	Ons Erfdeel	“Septentrion” à la Foire du livre de Bruxelles : flirter en deux langues
18.02.2019	levif.be	Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
18.02.2019	lucieandco.blogspot.be	L'amitié et la guerre dans un superbe et lumineux roman jeunesse venu de Flandres
19.02.2019	www.vivreici.be	Avec 72 000 visiteurs, la 50ème édition de la Foire du livre de Bruxelles a attiré la foule
19.02.2019	onserfdeel.be	Le livre flamand préféré de Véronique Bergen, Caroline Lamarche et Anne Rozenberg
19.02.2019	marquetapage.com	La débâcle : rupture des glaces génératrice d'inondations
19.02.2019	lucieandco.	Depuis le banc d'un parc, un fils endeuillé parvient à devenir un homme
20.02.2019	ActuaLitté	La foire du livre de Bruxelles accueillera la littérature marocaine en 2020
20.02.2019	rtbf.be	Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du Livre de Bruxelles
20.02.2019	7sur7.be	Succès de foule pour la 50e édition de la Foire du Livre de Bruxelles
20.02.2019	l'avenir.net	72 000 visiteurs pour la 50e édition de la Foire du livre de Bruxelles
20.02.2019	Le Soir	Gunzig, Leroy et Bofane font leur «Retour en Flandre»
20.02.2019	Moustique.be	Qui voir à la Foire du livre ce week-end?
20.02.2019	Noblesse et royautés	La reine Mathilde à la Foire du Livre de Bruxelles
20.02.2019	La Libre Belgique	Foire du Livre: rendez-vous à ne pas rater ce samedi
20.02.2019	BRUZZ	Éloge du traître

Overzicht persartikels

21.02.2019	Trends tendances	Succès de foule pour la Foire du livre
21.02.2019	trends.levif.be	Succès de foule pour la Foire du livre
21.02.2019	Paris Match	LA FOIRE DU LIVRE
22.02.2019	lucieandco. blogspot.be	Raser des paysages ancestraux et les remplacer par des sites écologiquement corrects

Nederlandstalige pers

DATUM	BRON	TITEL	LINK
25.02.2018	De Standaard	Vlaanderen volgend jaar eregast op Foire du Livre	Link
25.02.2018	VRT NWS	Vlaanderen volgend jaar eregast op Franstalige Brusselse boekenbeurs	Link
26.02.2018	De Morgen	Vlaanderen volgend jaar eregast op Franstalige boekenbeurs Foire du Livre	Link
26.02.2018	PUB	Vlaanderen is eregast Foire du Livre 2019	Link
27.02.2018	Radio 1 website	Cultuur moet nooit een probleem zijn. Het maakt steeds deel uit van de oplossing	Link
28.02.2018	De Morgen	Vlaanderen is eregast Foire du Livre 2019	Link
27.10.2018	Ons Erfdeel blog	Flirt Flamand: Vlaanderen is eregast op de Brusselse Foire du Livre in 2019	Link
28.10.2018	De Standaard	Boekenbeurs verwacht 150.000 boekenliefhebbers	Link
29.10.2018	VRT NWS	Een nieuwe literaire prijs en andere nieuwigheden op de Boekenbeurs	Link
29.10.2018	VTM Nieuws	Boekenbeurs opent vandaag voor grote publiek	Link
29.10.2018	Metro	82ste 'vernieuwde' Boekenbeurs officieel geopend in Antwerp Expo	Link

Overzicht persartikels

31.10.2018	Made in Antwerpen	Berchems communicatiebureau flirt met Vlaamse Literatuur – Made in Antwerpen
1.11.2018	Cartoon Productions	Vlaanderen eregast op de Brusselse Boekenbeurs
5.11.2018	Het Laatste Nieuws	Berchems communicatiebureau moet Franstalige lezer verleiden
5.11.2018	VRT NWS	Nieuwe trend op de boekenbeurs: Vlaamse auteurs vertaald in het Frans
14.01.2019	Belga	Flirt Flamand bouwt brug tussen Nederlands- en Franstalige boekenliefhebbers (Gatz)
14.01.2019	Het Laatste Nieuws	Vlaanderen eregast op 50ste verjaardag van de Brusselse Boekenbeurs
15.01.2019	VRT NWS	"Flirt flamand": Vlaamse schrijvers verleiden Franstalig publiek op boekenbeurs van Brussel
15.01.2019	www.bruz.be	Vlaanderen eregast op 50e Foire du Livre
16.01.2019	De Morgen	Foire du Livre de Bruxelles
16.01.2019	De Morgen	Telex
16.01.2019	Metro	Grote Franstalige boekenbeurs in Brussel zet Vlaanderen in de spotlights
16.01.2019	www.boek.be	De Boekenbeurs trekt naar Foire du Livre pour un "Flirt Flamand"
20.01.2019	Cartoon Productions	De Boekenbeurs trekt naar Foire du Livre pour un Flirt Flamand
1.02.2019	Ons Erfdeel	Een Vlaamse flirt – mag het ook iets meer zijn?
1.02.2019	De Standaard	Flirt Flamand mag geen eenmalig feestje zijn'
1.02.2019	Leaders	Foire du Livre 2019
7.02.2019	Ons Erfdeel	Ons Erfdeel vzw flirt op z'n Vlaams tijdens de Foire du Livre in Brussel
7.02.2019	www.monarchie.be	Foire du Livre de Bruxelles

Overzicht persartikels

8.02.2019	www.onserfdeel.be	Ons Erfdeel 1.2019 over het AfricaMuseum, de taalpolitie, bedreigde neerlandistiek en Vlaams geflirt
8.02.2019	www.onserfdeel.be	Een Vlaamse flirt op de Boekenbeurs van Brussel – “Un Flirt flamand” à la Foire du Livre de Bruxelles
12.02.2019	Ditjes en Datjes	Mathilde komt naar Boekenbeurs in Brussel
12.02.2019	Taalpost	Foire du Livre de Bruxelles
13.02.2019	Trends	Flirten met boeken: Vlaanderen is eregast op de Foire du Livre de Bruxelles
14.02.2019	De Morgen	Vlaamse literatuur flirt met Wallonië op Foire du Livre
14.02.2019	VRT NWS	Lize Spit "en français": Vlaamse auteurs verleiden op Foire du Livre in Brussel
14.02.2019	Trends	Flirten met boeken: Vlaanderen is eregast op de Foire du Livre de Bruxelles
14.02.2019	Trends	Flirten voor altijd
14.02.2019	Klara.be	Foire du livre flirt met Vlaamse literatuur
14.02.2019	BRUZZ	Vlaanderen toch wat schuchter te gast op La Foire du Livre
15.02.2019	Ons Erfdeel	FLIRT FLAMAND: Caroline Lamarche zingt de lof van David Van Reybrouck
15.02.2019	De Standaard	Une main tendue' sinds de jaren 60
16.02.2019	Ons Erfdeel	FLIRT FLAMAND: Caroline De Mulder prijst Sprakeloos van Tom Lanoye
16.02.2019	vrt.be	Gratis lichtfestival of pikante lingerie? Hier kunt u terecht voor een culturele trip
17.02.2019	Skynet Proximus	Geslaagde eerste Flirt flamand op Foire du Livre
17.02.2019	Ons Erfdeel	FLIRT FLAMAND: Véronique Bergen verdiept zich in de poëzie van Stefan Hertmans
17.02.2019	BRUZZ	72.000 bezoekers voor Foire du Livre
17.02.2019	metrotime.be	“Geslaagde eerste Flirt flamand op Foire du livre”

Overzicht persartikels

18.02.2019	Het Laatste Nieuws	72.000 bezoekers voor Foire du Livre
19.02.2019	Ons Erfdeel	Herbekijk en herbeluister onze Vlaamse flirt op de Foire du Livre 2019
19.02.2019	Expertisecentrum Literair Vertalen	Flirt flamand
19.02.2019	Metro	"Geslaagde eerste Flirt flamand op Foire du Livre"
19.02.2019	De Standaard	"Une main tendue sinds de jaren '60"
19.02.2019	Het Laatste Nieuws	72 000 bezoekers voor Foire du Livre
20.02.2019	Het Laatste Nieuws	72.000 bezoekers voor Foire du Livre
20.02.2019	VRT NWS	Gratis lichtfestival of pikante lingerie? Hier kunt u terecht voor een culturele trip
21.02.2019	www.onserfdeel.be	'Leer de taal van je buur. En lees hun boeken'

Engelstalige pers

DATUM	BRON	TITEL	LINK
5.11.2018	Ons Erfdeel	Flirt Flamand is Flanders' slogan as guest of honour at Foire du Livre in Brussels	
7.02.2019	thebulletin.be	Our top picks of cultural events and activities in and around Brussels	
20.02.2019	manchikoni.com	Crowd of success for the 50th edition of the Brussels Book Fair	

Vlaams Fonds voor de Letteren
Generaal Van Merlenstraat 30
2600 Berchem
+32 3 270 31 61
info@vfl.be
www.vfl.be

Verantwoordelijke uitgever en hoofdredacteur:
Koen Van Bockstal, Generaal Van Merlenstraat 30, 2600 Berchem

Aan dit evaluatierapport werkten mee:
Els Aerts, Carla Beeckmans, Rein De Smet, Yannick Geens, Anja
Goyens, Esther de Gries, Elena Moeremans, Koen Van Bockstal

Foto's: © Michiel Devijver, behalve hoofdstuk Feestelijke openingsavond
© Maxim Adejuno en hoofdstuk Programma voor de Belgische
boekensector © Haryanti Frateur

Vormgeving: Shtick

Overname van berichten is alleen toegelaten met bronvermelding.

Het VFL kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten
en/of schade die voortvloeit, direct of indirect, uit het gebruik van
deze informatie.